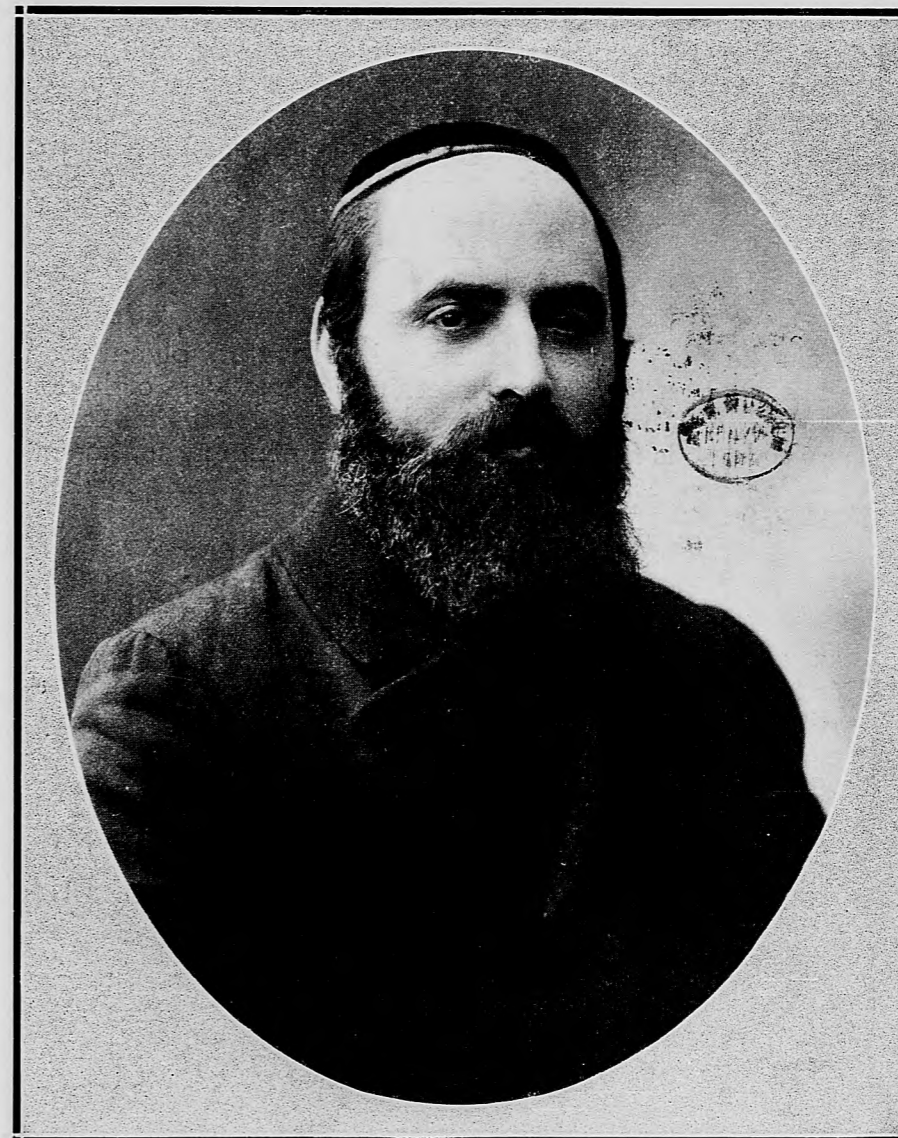

HITŐR

SCHREIBER AKIBA

A POZSONYI ORTH. HITKÖZSÉG FŐRABBIJA, A POZSONYI NYILVÁNOS RABBI-ISKOLA IGAZGATÓJA

I. ÉVFOLYAM, 2. SZÁM

EGYES SZÁM ÁRA 40 FILLÉR.

HITŐR

FELEKEZETI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP, AZ ORTHODOX ZSIDÓ ÉRDEKEK VÉDELME.
MEGJELENIK MINDEN SZOMBATRA.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
VI., EÖTVÖS-UTCA 33. SZ.
HIRDETÉSEKET MEGÁLLAPODÁS
SZERINT VESZ FEL A KIADÓHIVATAL

FELELŐS SZERKESZTŐ:
REINER IGNÁC

ELŐFIZETÉSI DIJ:
EGÉSZ ÉVRE 20 K
FÉLÉVRE 10 K
NEGYEDÉVRE 5 K

Szombatunk veszedelme

Irtó: Korein Dezső, az Omke igazgatósági tagja.

A történelemből tudjuk, hogy az erőszakos ellenizálás legmarkánsabb képviselője, a rosszindulatu és ravasz Antiochus Epiphanes, parancsot adott, hogy Juda országának zsidósága szűnjön meg Istene törvényeit követni és hódoljon be a görög kultúrának. Hogy a zsidóságot egyenesen szíven találja, a vallásos élet három legfontosabb cultusát, amely a zsidókat az assimilációtól legjobban védte, halálbüntetés terhe alatt tiltotta meg. Ezek közé tartozott a szombat szentségének fenséges és a zsidó vallás tulajdonképeni alapját képező Isteni parancsa is. Halálbüntetés várt arra, ki a szombatot szentül megtartja és a munkától tartózkodik. Hogy a vad erőszak és véres üldöztes dacára a zsidóság meg nem adta magát, hanem a hős Makkabeusok elszánt csoportja által megmentette szombatját és ezzel önmagát, természetesen a zsidó történelem egy külön aranylapjára tartozik. A Makkabeusok szombatmentő, hősies küzdelmének köszöni Izrael mai létét és ha a további két évezred a vandalizmus és brutális erőszak jegyében folyt is le, történelmünk legkimagaslóbb pontját mégis az Antiochus elleni dicső küzdelem képezi, amely nélkül talán ma már a zsidóságnak nyoma sem volna. Ez történt körülbelül 2000 évvel ezelőtt. . . .

Ma, úgy mondják, a civilisatio, felvilagosultság, szabadelvűség, tolerancia satöbbi korát éljük. Ha a barbár Oroszország és Románia, a középkort felülmúló vadsággal üldözi is szerencsétlen hitestvéreinket, nekünk nyugati, művelt országokban lakó zsidóknak, elég türehető sorsunk van. Polgárilag emancipálva, vallásilag recipiálva, szóval minden vonalon törvényesen egyenjogositva volnánk...

a papíron. Midőn azonban a gyakorlati életben próbálkozunk papirosjogunknak érvényt szerezni, bizony keserű tapasztalatokban van részünk. Ehhez járul még a huszadik század különféle csillogó jelszava, amely hol a szociálpolitika, hol a humanizmus, vagy pedig az emberi válaszfalak lerombolásának hangoztatása mellett, ha nem is közvetlenül, de közvetve méri csapásait vallásunk évezredes hittörvényeire. És csak most érkeztem tulajdonképeni tárgyamhoz, a szombat veszedelmének kérdéséhez. Mert, ha „az ipari munkának vasárnapi és ünnepnap szüneteléséről” szól is az előttem fekvő aktuális törvényjavaslat előadói tervezete, ez burkolt alakban több évezredes szombatunk gyengítését és a lelkiismereti szabadság flagráns megsértését jelenti. Két évtized óta kísért a teljes vasárnapi munkaszünet réme, melynek általános elrendelése esetén a hithű szombattartó zsidó kereskedők és iparosok kényszerítve lennének a 24 órai munkaszünet helyett, péntek estétől hétfő reggelig, azaz két és fél napig üzleteiket és ipartelepeiket zárva tartani, ami körülbelül 50 ezer magyar adófizető polgárt a szó szoros értelmében a végromlás szélére juttatna. Hogy ez, a törvényjavaslat humánus és szociális célzatával homlokegyenest ellentétben állna, bővebb magyarázatra nem szorul. Már az első eredeti 1891. évi XIII. törvénycikknek életbeléptetése, amely tudvalevőleg csupán elvi deklarációt tartalmaz és a kereskedelem munkaszünetének szabályozását rendeleti utra terelte, a szombattartó zsidó kereskedők és iparosok körében nagy rémületet keltett és az annak idején, boldogult Baross Gábor miniszternél tiszteltgett monstre küldöttség, panaszt

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Ezerszer hallottuk felekezetünk legjobbainak ajkáról, hogy az orthodox zsidóság nagyon érzi hiányát annak, hogy nincs kellő sulyu és publicitásu sajtója. — Ezerszer hallottuk a kívánságot, hogy teremtsünk eleven, jó lapot az orthodoxiának. — Ezt a hiányt fogja pótolni, ezt a kívánságot fogja valóra váltani a

HITŐR.

Nem kimélve semmiféle anyagi áldozatot, olyan szép és tartalmas lapot teremtettünk a magyar orthodox zsidóságnak, mely legnívósabb szépirodalmi heti folyóiratainknak is nemcsak hogy mögötte nem marad, hanem — külsőre és tartalomra egyaránt — azok egyikét-másikat még felül is mulja. A

HITŐR

az orthodoxia lapja és az orthodox zsidóság a maga érdekeit szolgálja, ha előfizetésével a lapot támogatja. — Hitközségektől is, magánosoktól is elvárjuk tehát, hogy előfizetéseiket késedelmezés nélkül szivesek lesznek be- küldeni kiadóhivatalunknak.

ELŐFIZETÉSI-DIJ: egész évre 20 korona, félévre 10 korona, — negyedévre 5 korona.

A HITŐR szerkesztősége és kiadóhivatala VI, Eötvös-u. 33

emelt a törvénynek reájuk nézve végzetes intézkedése miatt. Az erős közgazdasági érzékkel bíró vasminiszter megnyugtató nyilatkozatot tett az akkori küldöttségnek és tényleg az első, 1891. évi július hó 1-én 37.892. szám alatt kibocsájtott újabb rendelet, mely a zárórát délelőtt 11 órára állapította meg és amelynek ideiglenes jellege már a kibocsájtáskor is kifejezést nyert, alig egy évig volt hatályban. Az 1892. évi március hó 5-én kelt 14.837. szám alatt kibocsájtott újabb rendelet a kereskedelmi üzletekre, valamint az ipari és kereskedelmi vállalatok irodai munkájára nézve a vasárnapi zárórát az egész ország területén *egységesen déli 12 órában állapította meg*, kivéve a június és július hónapokat, mely hónapok alatt a 20 ezernél több lakost számláló városokban, a vasárnapi üzleti árusítást délelőtti 10 órára korlátozta. Ezen rendelet úgy a fogyasztó közönség, mint a kereskedők általános megnyugvására, 1903. évi július haváig volt érvényben, amikor is június hó 13-án 28.559. szám alatt Láng Lajos akkori kereskedelmi miniszter, az alkalmazottak terrorjának engedve, közvetlen lemondása előtt, újabb korlátozó rendeletet tett közzé, mely Budapest székesfőváros területén az élelmiszer kereskedők kivételével, a teljes munkaszünetet, míg vidéken az árusítást és az ezzel kapcsolatos házhoz szállítást *délelőtt 10 óráig engedélyezte*. Ez utóbbi rendelet, mely oly sok huza-vonának és bajnak volt okozója, mai napig is érvényben van. Tudomás szerint, Láng Lajos végtelenül sajnálta a sérelmes rendelet kibocsájtását, amely talán kellő felvilágosítás esetén nem is látott volna napvilágot, de visszavonni ideje már nem volt és utódai a rendelet visszavonásának ódiáját természetesen nem vehették magukra. A napirenden levő törvényjavaslat előadói tervezetének 10. §-a meg is hagyja és novelláris uton biztosítja a tízórai zárórát, amely ugyan nagyon szűk korlátok közé szorítja és csupán pár órára engedi meg a vasárnapi tevékenységet, de mi, a hithű kereskedők és iparosok, másfélekezetű kartársainkkal való békés együttélésre és az alkalmazottak kívánságára való

tekintettel, ebbe is belenyugodtunk volna, csak hogy a kellemetlen kérdés végre valahára nyugvó pontra jusson. Ámde van ezen törvénytervezetnek egy kissé furcsán megstilizált, *de annál veszedelmesebb tartalmu 11. §-a is*, mely megvalósulása esetén valóságos bábeli zürzavart és végzetes állapotokat teremtene az egész országban. E szakasz szerint tudniillik, ha valamely helységben a kereskedők kétharmad része, az élelmiszer kereskedők kivételével, a teljes munkaszünetet kívánná érvényre juttatni, úgy ezt, ezen többségi határozat alapján, az illetékes iparhatóság elrendelni tartozik. Tehát egy novum a judikatura terén! Le fogunk szavazni ebben a kérdésben az egész országban és megkezdődhetik az alkalmazottak féktelen agitációja és terrorizmusa, mely rendszerint a főnökök ellentétében sokkal erősebb szokott lenni és ott, ahol a szombatot negligáló zsidó kereskedők és más felekezetű kartársaik, legtöbbször jobb meggyőződésük ellenére, az alkalmazottak terrorizmusának nyomása alatt behódolnak a teljes munkaszünetnek, a kisebbség, azaz a szombattartók, vagy feladják esetleg évtizedek óta becsületben fennálló üzletüket és elvándorolnak régi helységükből, vagy pedig, ami szintén napirenden lenne, nagy lelki túsa után vérző szívvel feladnák hitvallásuk legsarkalatosabb törvényét, a zsidóság alapját és biztosítékát, az évezredek szombatot. Ekkor elérünk volna a hellenizmus második, nem is javított, *de kihatásában épp oly végzetes kiadásához*.

Hogy ez be ne következék, permanenciában van a szombattartó kereskedők és iparosok országos bizottsága, amely áthatva az ügy nagy horderejű fontosságától, kötelessége tudatában mindent el fog követni, hogy az előadói tervezet 11. §-a valóra ne váljék.

Mert ha őseinkhez képest epigonok is vagyunk, büszkén valljuk magunkat a Makkabeusok utódjainak, akik a megváltozott viszonyok között is *életünk utolsó lehelletéig ragaszkodni fogunk a zsidóság legfontosabb vallásérkölcsei tételéhez, a több ezer éves isteni törvényen nyugvó szombathoz szentiségéhez*.

Vajikra.

Irja: Dr. Singer Leó, rabbi Várpalotán.

Készen állott már a hajlék, szolgálhatta célját.

„*Hívta Isten Mózeset és szólott hozzá a gyülekezés sátrából, mondván: Háromszor áll az írásban „Vajikra”.* — Először a világ teremtésekor, Isten hívó szavára jött létre a mindenség. Másodszor a kinyilatkoztatáskor és Izrael lelkében meg is fogamzott a hirdetett igazság. Harmadszor a Torász kohanim vezető szavában, hirtetve az Istenhez való közeledésnek a módját, a zsidóságnak az isteneszmében való megtisztulását, élők jövőjét, holtak ébredését. Hirdeti a vajikra három szavataival, hogy volt, van és lesz az Isten, hogy mult, jelen s jövő egybeolvad Izraelnek életében.

A papok tana, az avadú könyve. A zsidó pap szolgálja Istennek, embernek, nem földi képviselője az egy isteneszmenek, az maga Izrael, nem helyettesítője magának Istennek, mert Isten mindenütt jelenvaló, nem közvetítője Izraelnek mennyei uránál, az a korbán, a zsidó áldozat. A kohen csak szolgál, aki lehetővé teszi, hogy a zsidó egyén megtisztuljon, Istenének közelébe jusson. Aki tudja az áldozatok módját, hisz övé a szolgálat, aki szívbe mondja a tisztaság törvényét, hisz őrizetében a szövetség ládája, lelkében a tóra szelleme. Ezért lett a szolgáló áldása a népnek, ezért lett a kohen papja, igaz megáldója Izraelnek.

Hívta Isten Mózeset. Ez a különbség a népek jósai és Izrael prófétái között. Ezek értelmes, a valóságot, jelent és jövőt ébren látó emberek. Azok álomfejtők, álmodó látó hősök, kiknek a testébe csak háltni jár a lélek. Mózes soh'sem tudta, mikor szólítja őt Isten, azok maguk kéri, jöjjenek közéjük. A népek prófétái idézik az Istent, annak a szavában a maguk lelke szólal. Mózeset Istennek hívása váratlanul éri, de készülni találja.

Vajikra a szeretet beszéde. Mert szerette őt Isten. Mózesnek szólítja, ahogy Faraónak leánya becézte. — Pedig tisztességes zsidó neve is volt, a régiek szerint vagy tiz neve is volt. De Mózes a név által ismerte meg Istennek különös kegyelmét, hogy ő szabadító hőse Izrael népének, maga is a szennyest egyiptomi vízből, a csunya halálból menekült s lett örök életűvé. Mert népével érzett.

Mikor Izrael az arany borjuval vétkezett, az Örökkévaló haragra gerjedt és elakarta pusztítani népét. — Mózes, vezetőjük könyörgött értük. Hagyjad, mondá Isten, ők elhagytak engem, máris elfeledtek, én sem tudok róluk. Nem akarok tudni, elpusztítom őket. S mert te hű maradtál, nagygyá teszek téged, nagygyá

és számossá a te nemzedékedet. Mózes a népért csak tovább könyörgött, a maga érdekével semmit sem törődött. Mózes csak szeretett, ezért szólította Isten most is szeretettel.

Hívta Isten Mózeset, mert szerény volt nagyon. Mikor a csipkebokorból szólott Isten hozzá, váltig szabadkozott; Faraóhoz küldte, — nem vagyok én szónok, felelte szerényen. Istennek minden egyes alkalommal külön kellett fölszólítani: kelj fel és menj Faraóhoz. Végül kivezette Izraelt Egyiptom országából, kettészelte a tengert előtte, a pusztában hozott neki manna, sziklából vizet fakasztott számára és felállította már a szent hajlékot, Azt hitte, hogy most már élhet életének, teljesítette már rászabott munkáját. Isten szólította: Szólj Izrael fiaimhoz, tanítsd meg a népet, hogyan jöhet hozzám, hogyan tisztuljon meg.

Aki szökik a hatalom elől, a hatalom biztosan megtalálja. Aki menekül a dicsőség elől, a dicsőség sasárnya legott utóléri. Légy szerény, szerénységed jutalma gazdagság, hatalom és hírnév. „Akkor szerény lesz mindenki”, — mondják az írást meg nem értők. Isten csak a gazdagot, az erőset és híres embert érdekesíti arra, hogy előtte megjelenjen, — szólott az egyik bölcs. „Akkor gazdagságra, dicsőségre törtet, hírnév után jár majd minden szerény ember”, mondták a szavakat nem értők. Gazdag az, aki örül annak, amije van és a maga részével mindenkor beéri. Erős és hatalmas, ki önmagát legyőzi, híres ember csak az, kiről jelzők nélkül beszélnek az emberek.

Nagyobbak az angyaloknál a földön élő jámbor emberek. Az angyalok nem hallják Isten szavát; Mózes szólította Isten. Irigykedve szól az angyalok hada: Világ teremtője, az embernek adod az ég legszebb kincsét, isteni világod legszebb ragyogását? — „Az emberé a tóra, mert lelke az én fényem”, — felelte az Isten.

Isten szólította Mózeset: Ird, amit beszélek. A vajikra szót Mózes szerénységből kis aleffal, kicsiny kis betűvel írta. Ragyogó aranyba, forró fénysugárba volt mártva a tolla. És abból az aranyból, forró fénysugárból, mely a kis betű írása folytán a tollában maradt, díszítette Isten aranyos szaruval, ragyogó nimbusszal Mózes homlokát.

„*És szólott hozzá.*” A szeretet szavára, az erély főnleges parancsa: — hirdesd!

„*a gyülekezés sátrából:*” Ne menjen be ember más ember házába, míg a házigazda magához nem hívja.

„*Szólj Izrael fiaimhoz.*” Minden parancsnál újra, meg újra megnevezi Isten Izrael nevét. Mert szerette a népet, látta el törvénnyel, amely szerint éljen Izrael, az isteni hit törvényének népe. Ha azt megtagadja, nem is zsidó többé.

„*Ember, aki közületek áldozatot áldoz az Örökkévalónak.*” Ódom, az ember. Más három neve is van az embernek: is, gever, enos. Mindháromnak van többese, csak

ódomnak nincsen. Benne jelképezve van az achdos és réz, az emberek egysége és testvérisége. — Ódom az emberiség egyéne.

Mikor Isten az embert teremtette, azt kérdeék az angyalok: Mo enos? Minek az ember, az egyén, a világ zsarnoka, ereje, hatalma, mely nem tűr más egyént és más erőt maga mellett. Isten az embert mindjárt Ódomnak nevezte. Ember és a világ egykép Isten alkotása. Ódom az egység embere.

Mi az ember célja? Hogy Istent félje és parancsait hiven teljesítse.

Ki a törával foglalkozik, az az ember. Ember az, ki másban is embert lát.

Nem Mózeshez szólott Isten második személyben, hanem azt mondotta, Ódom. Mózesnek nem volt szüksége áldozatra, közel volt Istenhez.

Közel van az Isten a szerény, jámbor emberekhez, a megtört, alázatos szívűekhez. A fájdalom, szenvedés többet használ minden áldozatnál. Az igaz szív megéri és érzi mindig Isten közelségét.

A szentély kapuja tárva-nyitva állott. Ember, bárki legyen, bejuthatott rajta az áldozatával. A nemzsidó épügy, mint Izrael fia, hogy lelke megtisztuljon, Istenhez térhessen. Csak *egy nem* mehetett be, ki megtagadta istenét, hitét, elárulta, odahagyta népét, mert az nem ódom.

Évezredes szokás, hogy Vajikrával, a III. könyvvel kezdik meg a gyermekek tóratáitását. A gyermekek lelke fogékonyabb a tisztaság iránt.

Negyvennyolcszor int az Irás a gér szeretetére. — Akilasz gér? Kérd valaki r. Jehudát. Azt mondja az Irás, Isten szereti az idegent, ad neki kenyert enni, ruhát felöltöztetni. Ez olyan nagy szeretet? — Oly csekélybe veszed ezt? Felelte neki a nási. Hisz nálatok az érdekek kielégítése máris szeretet. Zsidó lelket is kersz: — Hidd az Istent.

„Korbán.“ Nem nekem kell az áldozat, — szól Isten az emberhez. Nem is a kohennak, aki a szentélyben vár rád, sem nem az oltárnak, hanem csak neked kell. A korbán nem ajándék, melyet nekem felajánlász, hanem áldozat, mellyel bűnödöt lerovod, a korbán szived érzésének a kifejezése, mely közelebb hoz hozzám. A korbán nem parancs, nem kötelesség, hanem a sziv vágya, törekvése az erkölcsi megtisztulás felé. Az „Isten kenyere szivetek tüze“. Csak az hoz, aki akar és csak annak tudja be az Isten érdemül a korbánt, aki akaratlanul hozza.

Ahol korbánról szól az Irás, mellette ott áll Istennek neve. Eszébe ne jusson tehát senkinek a korbánt pogány áldozásnak nézni. Korbán mellett „jod ké“ jelenti a kegyelmes és irgalmas istent, ki a szivekbe lát és az áldozót lelkével csokolja, szivben megnyugtatja.

Szük volt a szent templom annyi ájtatoskodónak, állani sem volt elég a hely, amikor lehajoltak, Isten

előtt leborultak, mégis tág és kényelmes volt mind-egyik helye. Ha lelket bánt nyomja, a szivedet bú szoritja, menj be templomába, Istennek házába, felzabradul lelked, a remény letépi szivedről a láncot és bizalomra serkent, tette ösztönöz.

Nyirbáld meg a vágyad, vess véget a szenvedélynek, áldozatot hozzál és szabaddá leszel.

Mikem: közületek való, a magatokéból. Ne áldozatok másét, más tulajdonát, másnak érdekét, a magatokét hozzátok.

Ember, aki közeledik hozzám, magában hoz áldozatot, lemond a bűnös szenvedélyről, bűnbánóan tér a jó útjára: korbán losem, az tetszetős az urnak, mert hiszen a korbán, a barom, a juh csak újabb áldozat, mellyel bizonyítani kívánjátok az előbbit.

„Baromból, marhából, aprójszágából áldozatok.“ A bűnös állatias lélek, melynek magasztosabb életcélja, ideálja nincsen, az állatot áldozza magában. Azért mondja alább az Irás: a lélek, ki áldoz. De miért bűnhődjék a lélek, kérdezték tanítványai a mestert, hisz a bűnös tettet nem a lélek, a test hajtotta végre. — Kettőn vétkeztek egyszerre a király ellen, közösen követték el a bűnt. Egy udvari embere, meg egy idegen. A király az idegent szabadjára hagyta, udvari kegyencét szigorúan megbüntette, mert az idegen nem volt hálátlan iránta, de az udvari ember ismeri jóságát. A test az idegen, a földből való, de a lélek az istennek lelkéből lelkedzett, tőle kéri számon az embernek vétkét. Gyönyörű kertje volt a gazdának, telve szép virággal és ami a fő, pompás jó gyümölcscsel. Feltette a kincset, vigyázott rá nagyon, mégis meg-meglopták. Végre is fel kellett tennie: a tolvaj nem más, mint a kertnek öre. Vett tehát két őrtállót, egy vakot, aki a gyümölcsöt ne lássa, egy bénát, hogy ne mehessen érte. És mégis meglopták. Most már maga állt őrt, idegent nem látott és mégis meglopták. Kérde két őret; mentegetődzik mindkettő, én nem láttam, én érte nem mehettem. Legközelebbi éjjel látja, mint vezet a béna a vakot a fa alá, mint kapaszkodik a vak a béna hátán a gyümölcsös ágra. Így védekezik a test és lélek is, de bűnös mindakettő, mert egyik a bűnben.

Himet, épet áldozzon. Ne legyen a marhában, jószágban hiba. Tetszetős lehetne-e a földi királynak, ha ajándékul neki hibás állatot hoznának? Ne állatot, vadat, de tiszta marhát és használható juhot. És vágja le, amint kell, a pap.

Tegyé kezét az égi áldozat fejére, ő maga is vegyen részt, az ő vérenek tekintse az áldozat vérét, „a magából“ áldozzék. Annak az edénynek is tisztának kell lennie, melyben az áldozatot hozzák. Az ő szive is tiszta legyen ott, amidőn kezét az állat fejére teszi. A *sz'micha* nélkül mitsem ér a korbán, azzal *keduesen* fogadtatik tőle, hogy engesztelést nyerjen.

Aron fiait tegyenek tüzet az oltárra. Az áldozatra az égből lobogott le a tűz, mégis tüzet kellett gyujtani az

oltár alatt. Az embernek is hozzá kell járulni a boldogulásához, ne bizzon mindent az Istenre, ne támaszkodjék, bizakodjék isteni csodában. Ki összetett kézzel várja a jó szerencsét, belepesztul.

Minden fa jó az oltárhoz csak a szőlőtő és az olajfa nem, mert becsebb a gyümölcsük minden más gyümölcsnél. A gyermekek érdemét a szülőknek tudja be az Isten.

Az égő áldozatnak égig száll a füstje.

A liszt áldozatnak égig száll a illata. A szegénynek a lisztje, retelje kedvesebb minden áldozatnál, mert lelkével adja.

Békét ad Istennek a béke áldozat, nyugalmat a bűn és vétek áldozat. A pap is áldozzék ha lelke vétkezett.

Az Irás morzsái.

Közl: Benazzal.

RADIKÁLIS TANÍTÁS.

Rábhöz, a híres mesterhez jött egy ravasz perzsa. Taníts meg — ugymond — az irás olvasására. A bölcs hozzálátott mindjárt és megkezdte az oktatást.

— Ez a betű: alef.

— Alef? — kérde a perzsa — elhiszem, ha be is bizonyítod.

— Ugyan, fiam! Nézd, ez a betű meg: bész.

— Bész? — kérde a nehezen hívő perzsa. — Bizonyítsd be, hogy ez a betű igazán csak „bész“. A mesternek kifogyott a türelme és elkergette.

A perzsa tovább ment és Sámuelhez, Rábnak legnagyobb kortársához tért be. Őt is megkérte, tanítaná meg az irás olvasására.

A tudós Sámuel is az „alef“-on kezdi, de a perzsa őt is csak megkérde: bizonyítsd be Mester, hogy ez a betű „alef“, ez a betű „bész“.

Sámuel se volt rest, megragadta a perzsa fülét és húzta kegyetlenül.

— Jaj a fülem, jaj a fülem, — kiáltott a perzsa.

— A füled? — mondja Sámuel — bizonyítsd be, hogy a füled.

— Micsoda beszéd ez; mindenki annak mondja.

— Ugy, barátom! Lásd ezt a betűt is mindenki alefnek mondja.

A perzsa azontul nem kérdezősködött, de szorgalmasan tanult.

A NAP MEG A HOLD.

Irigységtől sárgán ment az Ur elébe az éjszaka királya, Hold őfelsége. Világ ura — mondá —, lehetséges-e, hogy két királynak egy koronája legyen? A napra irigykedett, amely vele egyenlő volt a teremtés után.

Azt felelte Isten: Eredj, sorvadj össze, légy kisebb, mint voltál.

— Azért, mert ily fontos kérdést intéztem Te-

hozzád, amiért igazam van, még kisebb legyek, mint eddigelé voltam?

Feleli a türelmes Isten:

— Eredj, uralkodjál nappal is, meg éjjel.

— Minek a fény nappal? — kérde a telhetetlen.

— Pályád után számítják majd a napot, az évet.

— A napszámításban, azt mondja irásod, része les a Napnak is.

— Amiért megkisebbedtél, rólad neveztessenek majd mind a jámborok.

— Nem segít ez rajtam, nem a kérdésemre feleltél, nagy Úram.

A hosszantűrő Isten mégis megsokalta és meghagyta a szolgálatot teljesítő angyalok hadának: Hozzatok bűnáldozatot helyettem, amiért az irigységet tettem urrá, ha csak éjjel is a földön.

ISTEN LAKOMÁJA.

Egy bolondos nagy urnak különös ötlete támadt. Azt mondotta Izrael egy bölcsének, aki közelében lakott: Lakomát készítek a te istenednek.

— Lakomát? Azt ugyan hiába próbálad.

— Hiába? Miért? — kérde hetykén a nagy ur.

— Mert... mert nagy az Ő serege és ilyen nagy seregnek bizony nagy lakoma kell.

— Az nem tesz semmit. Kibirom én, akárhányan vannak. Csak azt mondd meg, hol készítesem el?

— Hol? — gondolkodott a bölcs. — A tengerparton.

A bolondos nagy ur félesztendeig dolgoztatta szolgálait, kocsiszámra hordatta a tengerpartra az italt, az ételt. Mikor már minden ott volt, asztalokat állított, rendbehozott mindent.

És mikor már rendben lett volna, zivataros szélvész támadt és a tengerbe sodort mindent.

A bolond nem tágít, szolgálai újabb hathónapig dolgoznak a parton, újra odaszállít italt, ételt, jóízű csemegét a hullámok elébe.

Azokat meg csalogatta a sok csábos étel, zugó szélviharral tódulnak a partra és mohón ragadják el mind az édességet.

A bolond ezt végre megelégelte és hivatja a a bölcsöt.

— Mily dolog ez? — mondja — mitevő legyek most?

— Értem már — feleli a bölcs. — A szél, meg a hullám Isten seregének előcsapata. Készíts most már uram másik lakomát a derék-hadnak.

Soh'se támadt többé kedve lakomát készíteni az Örökkévalónak.

A KAKAS, MEG A DENEVÉR.

A kakas, meg a denevér várták a nap keltét.

— Én várom a hajnalt — szólott a kakas — mert az az én dolgom, de mit neked a reggel?

— Hogy elbujjak előle. Azt hiszed tán, oly kellemes nekem látni a fényt, aki a homályhoz szoktam.

Bocherekről és Nembocherekről.

Irtá: Guttman Mór.

Engedtessek meg nekem, hogy írásom elejére néhány bevezető sort tegyek. Amolyan vallomás-félet. Aminthogy az egész kis írás is inkább vallomás lesz, mint tanulmány. Inkább egy kis fény-sugár, mint a megvilágított tárgy. Inkább halvány vonalak, mint kép. Inkább egy kiáltás, mint prédikáció. Akiknek látni adatott, amugy is meglátják, akiknek hallani engedtetett, amugy is meghallják. És a többiek? . . . a mindenkik? . . . Hájjal vagyon telve az ő szívök, szemük látása zsirtól romlott, fülök ily szavakra berendezve nincs és lelkük ily kiáltásra meg nem remeg, s azok, kiknek e kis írás szól, megfogják tudni bocsátani, hogy e néhány sor olyan lesz, amilyen. Nem alapos, nem kimerítő, nem mély. Talán inkább csak, mint egy hur, melyet azért szólaltatunk meg, hogy lássuk: vannak-e rokonhangzásuk a közelben, melyek resonálnak. Ha nem, behuzódunk lelkünk kamráiba, s várunk, ha kell még ezer évig. Mert mi a várás nagymesterei vagyunk. Tudunk várni türelemmel és göggel. Nem állunk a tömeg elé mutogatni rongyainkat, s kikiáltani nyomorunkat, hogy kacagva rugjon rajtunk, mert akit szeretünk, az szent s kikacagni és talán sajnálni sem engedjük. Már pediglen e kis írásunkat a szeretet szülte. Nem holmi poétikus, lyrai, romantikus érzélgés, hanem egészen más fajta. Szigorú, kemény, izzó-hideg szeretet, amely évezredek martir vérében edződött acéllá, s amely azért néha inkább látszik hideg acélnak, mint izzó szeretetnek. Kevesen értik az ilyen fajta szeretetet, de mi, akik már évezredek óta szeretünk, tudjuk, hogy a szeretet talán csak ott kezdődik, ahol tudunk már nem szeretni. Még ha belé is pusztulunk. Mikor szülőt, asszonyt, gyermeket tudunk hideg halálba küldeni, pedig talán egy szó elég volna s az élet kéjpotharát üríthetnék: s azt az egy szót nem mondjuk — szeretetből. Ilyen szeretet nem vak, tud látni és meglátni és még is szeretni. Ez a szeretet nem ismer ellágyulást, nem kendőz, nem takargat; hideg, kemény és szigorú, mint az igazság és talán úgy is fáj. És ezért lesz kis írásom minden szava kemény igazság, dacára, vagy ép azért, mert egy nagy szeretetben fogant. És ezért lesz írásom minden szava kegyetlen, mert egy nagy szeretetben fogant. És ezért fog írásom minden szava fájni, mert ily szeretet már ismeretlen előtted, óh népem. Valaha más voltál és mert szeretlek, megmutatom, hova sülyedtél. Amily kemény volt gerinced, annyira megpuhult, amily fenséggel tudtad túrni a szenvedést, annyira sülyedtél a sybaritaságba, egy népből sem vészett ki annyira az áldozás készsége, mint belőled és egy sem felejtette el önmagát annyira, mint te. De te behunyod szemeidet és nem akarod látni önmagadat. Tükröt tartok eléd s láss benne zsidókat. Zsidókat, akik mások s ezért kikacagják őket, kik tudnak szenvedni,

mikor más szeret; akik tudnak nyomorogni, amikor más duskál, akik tudnak szakadt köntösben járni, mikor más selyembe burkolózzik. Ezek a zsidók: a bocherek, kiket talán nem is ismersz és kiknek sorsa örökös szégyened lészen. Nem koldulni jövök értök, nem fogok nyomorukról, szenvedéseikről, életküzdelmekről beszélni, nem akarnak segítséget tőled, nem kérnek s nem kívánnak semmit. Büszke nagy urak ők, elég gazdagok, hogy mindenkit, aki lelke nyomorát kitarja, egy ragyogó gyémánttal tegyenek gazdaggá. És ha majdan meglátjátok az ő nagy gazdagságukat, talán meglátjátok a ti nyomorotokat és akkor segítve lészen rajtatok.

*

Mit mondjak rólok, rólok, népem e névtelen csendes hőseiről? Kik népükért küzdenek s népük ezért ellenök küzd? Meséljek szenvedéseikről, szójak ádáz vad életküzdelmükről, vigyem piacra retendő nyomorukat? Egy szót sem minderről. Gőgösek vagyunk s büszkén viseljük rongyainkat. Nem arról szólok, amiben hiányt szenvedünk, arról beszélek, amiben dusak vagyunk. Nem kérni jövök, hanem mutatni, amit adunk és adunk. Hogy van egy világ, melyet nem ismertek, s melynek életeteket köszönhetitek. Egy világ, mely ellen életre-halálra küzdtek s amely győzni fog felettetek. Mert győzniök kell. Mivelhogy ők a nép lelke, ti pedig csak a teste s ezért ők örökkévalók. Így tart ez már évezredek óta. S a zsidó nép történelme végeredményében nem egyéb, mint a „beth ha midrásch“ küzdelme a barbársággal, a szellem harca a materiával. Két életfelfogás állott egymással szemben. Az egyik jelszava: az egyén jóléte, az élet kiélvezése, mely a világban nem látott egyebet, mint egy ragyogó pompázó virágot, melyet le kell szakítani amikor lehet, az összeség érdeke számba nem került, mindent a saját, földhöz s önmagához kötött szempontjából nézett s egyetlen törekvése saját boldogulása, járjon ez bár minden nagy és szent pusztulásával; s a másik, mely felül-emelkedve a mindennapiság szürke keretein, ragyogóbb magasságból nézte az életet, ledobta magáról a pillanat jármát, szemé előtt a nép örökkévaló élete lebegett, földadta az individuális életet s lekével a Mindenséget ölelve, annak nagyszerű törvényei szerint akarta a maga s népe életét irányítani. Hogy a két tábor közül pillanatnyilag melyik volt az erősebb, könnyű volt elképzelni. Egyik oldalon a dusasztalu élet, rajt az örömök pohara, melyet fenékiig lehet üríteni s a másik oldalon lemondás, kötelességek, rongyok és szenvedések. De azért mégsem adták meg magukat, s mindég győztek. Mert ők az igaziak. A zsidó-zsidók, míg a többiek csak zsidók. Téren és időn fölül állottak, nem voltak kötve a földhöz, s nem pusztulhattak a földdel. Mert minden, ami időben születik, az idővel elpusztul s örökkévaló a szellem. S a beth hamidrásch ifjai a zsidó szellemet képviselik. Azt a zsidó intellektust, amely souverain ur, senki és

semmi előtt meg nem hajlik. Az a nagyszerű zsidó északarat, mely vaserővel minden ellentállás dacára igájába hajtotta a világot. Az a zsidó intellektus, mely képes az egész világot sarkaiból kiemelni, a külső viszonyokat és körülményeket legyőzve, a legerősebb várra győztes lobogóját kitűzni. Minden, amit zsidó magának és a világnak adott, a beth hamidrásch-ból hozta magával. A talmud komplikált jogi fejtegetéseit csak a legélesebb elme képes követni s pompás kritikai érzékét is onnan szerezte a zsidó. Mert bármennyire törvénykönyv a talmud, mégis meg van engedve a legélesebb kritikai boncolása. A beth hamidrásch neveli az emberben, hogy a szellemért mindenről érdemes lemondani, hogy a tudomány nem eszköz, hanem cél s lévén a tudomány a legnagyobb érték, a vefeloglalkozók kötelességüknek tartották, hogy hozzá méltóan éljenek. Itt el volt érve az antik filozófusok vágya: a filozófiát élni. A tudomány és az élet karöltve jártak s megteremtették a nagyszerű embertípust, mely az életet a gondolat templomának látja, hol minden lépést egy felséges gondolatnak kell irányítania. Ezzel a transzcendentalitás spharájába emelték az életet, a világ csak trónja volt a gondolatnak s lévén csak a gondolat a valódi valóság, a gondolat végtelen birodalmába menekültek, — ahol ők voltak az urak — az üldöztetés, kínzás és szenvedések elől. Ez tette a népet képessé sorsát elviselni. Az a tudat, hogy minden külső megaláztatás dacára, a valóságok világában ő az ember. S így létét azoknak köszönheti a zsidó nép, kik a talmud föliánsainál görnyedve, mindenről lemondva s bennök elmélyedve keresik és fejlesztették a nép lelkét mind a mai napig. És vajjon mit kapnak mindezért a nép e csendes herosai? Miért teszik ezt? Talán elismerésért? Népük talán tisztelettel tekint rájuk s hódolattal borul térdre előttük? Talán ellátja őket minden földi jóval cserébe, amiért ők ellátják népüket a szellem drága gyöngyeivel? Menj s nézd életüket s látni fogod, hogy a zsidó nép hü maradt önmagához. Első prófétáját s felszabadítóját ama nagy Mózes megkövezni akarták és azóta minden hőstét és prófétáját kövekkel dobálja. Mert midőn mások, oly ifjan, mint ők, az élet patakjának térdelve, teleszájjal habzsolják szennyes vizét; az élet bódító dalát hallgatva, az ifjuság tomboló életkedvével az örömök körtáncát járják és soha nem fáradó szemekkel új gyönyöröket keresnek: akkor ők legyűrve vágyaikat, vad harcot viva önönmagukkal, nyitott szemmel zárják be maguk mögött az élet kapuját s visszahúzódnak önönmagukba — s ezért kikacagják őket. Midőn mások az élet-től megrettenve, vad tülekedéssel és örült törtéttel rohannak az arany után, kábult aggyal s kérges szívvel járják a haláltáncot Mammon körül, feledve mindent ami drága és szent, eladván lelküket, áruba bocsátva szívöket, ők egy csendes nagy gesztussal elfordulnak, bezárják lelköket, nem engedik föl magukhoz az élet vásári és vásárol-

ható szirénzaját, tudva, hogy aki azt egyszer meghallja, siket lesz hallhatatlan hangok számára és mert tudják, hogy aki kész arany után nyul, remegő lelkeket többé simogatni nem tud, inkább éhségtől csillogó szemmel nézik az egeket s szakadozott köntösben keresik a csillagokat hideg éjszakákon — ezért megvetik őket. Mert midőn mások, nem törődve vérell szerzett szentségekkel, zuzva, tiporva rohannak minden át, gázolva vonagló lelkeken, isteneket döntenek trónjaikról, megragadják a pillanatot s benne kéjelegnek, megfogják a percet, mondván érted élek: akkor ők senkitől sem ismerve, senkitől sem látva, mit sem kérve, mit sem remélve, szövegetik szívök véréből s lelkök remegéséből népök forrón vonagló életfonalát, féltő gonddal őrizve, amit más durva lábbal tipor, szerető aggódással simogatva, amit más rugdal — ezért pedig gyűlölik őket. Hiszitek talán, hogy ők ezt nem tudják, nem érzik a gyűlölet szelét, nem hallják a csufság kacagását, nem látják a megvetés mosolyát? Látják és hallják és érzik és mégis mennek sorsválasztotta utjokon. Egyedül, magányosan lelkét őrlő pusztaságokon át hideg magasságokban, hol lelkek megfagynak meredek örvénylő hasadékok szélén, ahonnan a halál csak egy reszketés. Ha a népek között a zsidók a „magányosok“, a zsidók között ők azok. S mint ilyenek kényszerűleg gyűlöletet keltenek. Mint minden, ami egyéni, a tömeggel ellentétes, mert a tömeget negirozzák, megingatják lábaik alatt a földet s az egyéniség erejével mutatnak reá kicsinyes életük piszkos és hazug voltára. S mert hogy mindennél legjobban ez fáj, nem akarják észrevenni azokat, kik az ő élő lelkiismeretük, akik minden pillanatban lekiáltják a gondolat minaretjéről: megint elmúlt egy óra . . . azt hiszik, ha észre nem veszik őket, megszünnék létezni; ha megvetik őket, elbuvnak; ha kikacagják őket, megfutnak. De hiába. Ezek a zsidó-zsidók más fából vannak faragva. Nekik hiába int a pompázó élet, nem érzik a rózsák illatát, lelküket nem bírja lefogni a pillanat, évezredek óta élnek ők s tekintetük évezredekkel röpkül előre. A lelkek műhelyében élnek, hol vérből és velőből kovácsolják népük hallhatatlan lelkét. Nekik nem szabad megtántorodniok, nem szabad csábításnak engedniök, a nép geniusza áll őrt fölöttük és utjuk a sors kényszerítő útja. Hogy meg nem értik őket, természetesnek találják, nem megértésért és halálért dolgoznak. Sorsuk: az ész s ők viselik büszkén és örömmel. Az intellektuel örömeivel, kinek legnagyobb gyönyöre: a gondolat. De nem, amelyet apró pénzre lehet váltani, nem amellyel becsülést és hivatalt lehet szerezni. Hanem ép egy „holt tudomány“, melyet az ember tanul, mert senki sem tanulja, melyet az ember szeret, mert senki sem szereti; mely tiszta marad, mivelhogy csak legfinomabb lelkek nyulnak hozzá, mert hogy hasznót préselni belőle nem lehet. Ők honosították meg a tudományban évezredeknek előtte a l'art pour l'art elvet. Ok az

„intellektuel an Sich“. De nem mint elv, hanem mint élet. És ez a beth hamdrasch-ban felhalmozott szellemerő, a nagyszerű lelki disciplina, mely évszázadokon át a legjobb értékeket selektálta, ez a koncentrált és el nem pazarolt energia, melyet a szülők becsülettel hagytak gyermekeikre: ez tette lehetővé azt is, hogy a zsidók belejutva a világ életébe, oly zseniket adtak a világnak, kik évszázadokra adtak kulturirányt az emberiség fejlődésének és determinálták az emberiség haladásának útját.

És most, hogy kis írárom elolvasom, elmosolyodnék, ha nem volnék — bocher. Hogyan? Hát lehetséges két ily ellentétes világot összehozni? Két világot, melyek között nem kvantitatív, hanem kvalitatív ellentét van, összebékíteni, esetleg megértetni? De ép ez vagyunk mi. A határtalan lehetőségek emberei. Bizonyíték: saját létezésünk. Mi hiszünk, midőn más már kételkedni sem tud, mi remélünk még ott, hol más már a halotti imát mondja. Bizunk évezredek erejében, s ezért fáradtság és csüggedés nélkül, nem törődve gunnyal és megvetéssel kiáltjuk le a gondolat minaretjéről: népünk ébredj, megint elmúlt egy óra... Megint elmúlt egy óra...

Zsidó munkanélküliek.

— A nagy számlálás epizódjaiból. —

Szomorú és mély orosz-zsidó regények tárnak fel annyi nyomort, annyi szomorú szépséget, annyi sötét életfoltot, mint amennyit a ragyogó, fényes, ivlámpás, kávéházas Budapest elé a munkanélküliek megszámlálása öntött. Mintha az egyik Verne-regényben szereplő fekete bazalt-tó sötétsége hőmpolyögne Budapest fényesre csiszolt talaja alatt.

Bizony abban a feketevizü tengerben, amelyet nyomornak hívnak, zsidókat is lehet találni. Sokat, munka és kereset nélkül, pedig a zsidó, akinek minden idegszála munkálkodásra termett, munkanélkül kétszeresen nyomorult. Az éhség is fáj. De talán még jobban a dologtalanság. A zsidó természet nem lehet munkanélkül. A városházán most dolgoznak a hatalmas anyag feldolgozásán és néhány hét múlva rideg számszerű adatokban fogjuk megismerni a budapesti zsidó nyomort.

Most csak néhány impressziót, néhány ecsetvonást vetünk vászonra, amelyeket majd a száraz számadatok fognak szomorú, sötét képpé kiegészíteni.

Három helyen találtak a számlálóbizottságok nagyobb tömegben nyomorgó, szegény és munkanélküli zsidókat.

Obudán apró hunyorgó szemekhez hasonló kis ablakos házakban laknak a zsidó nyomorgók.

Az egyik apró házban hétfő éjszaka egy szobában tízenegy embert talált a bizottság. Megkérdeztük a ház bérlőjét, akinek különben kis cukrosboltja van Óbudán, hogy mennyit fizetnek neki a fekhelyért az emberek.

Az öreg, kissé meghajlott, zsidó ember indignálódva felelte:

— Semmit.

— Semmit? csodálkoztunk mert eddig úgy tapasztaltuk, hogy egy ilyen tömeglakás fekhelyéért hatvan-nyolcvan fillért is elkér a szállásadó.

— Semmit. Két szobám van, az egyiket odaadom nekik. Nekem az egyik is elég.

Egy óbudai zsidó boltosnak kellett bennünket arra megtanítani, hogy mi a nyomor valódi enyhítése.

*

Más, egészen más a jellege azoknak a nyomorgó zsidóknak és azoknak a tömeglakásoknak, amelyeket az Erzsébetvárosban találtunk. Itt, ahol valóságos ghetto fejlődött ki az idők folyamán, valósággal tobzódik a nyomor és ezen a helyen láthatjuk a legfájdalmasabb zsidó élettragédiákat.

Mert tragédia az is, ha egy gyári munkás elveszti állását, keresetét, de milyen elenyésző kicsi fájdalom ez ahhoz képest, ha valaki például eddig önálló kereskedő volt, aki jószívvel adott a boltjába bekerülő szegénynek alamizsnát és most munkanélkül, tétlenül kell ülnie, saját magának kell alamizsnáért könyörögnie. És roppant sok ilyen tragédiát rejtenek a ghetto sötét házfalai.

Fenn vagyunk az egyik számlálóbizottsággal a Holló-utca egy rideg, sárga bérházában, a házmasternél munkanélkülit keresünk. Második emelet 1. — mondta a házmaster. Felmegyünk. Rendes, tiszta előszoba, két szobás lakás, az ajtófélfákon szép nagy mezuzé, benn egy csupasz asztal mellett egy középkori, szomorú szemű férfi. A számlálóbiztos — kereskedelmi alkalmazott — elfogódottan szól:

— Munkanélkülit keresünk. A házmaster ide küldött. — A férfi arcán könnyű pir fut át és halkán mondja, hogy jó helyen járunk.

— Félév előtt fűszerkereskedésem volt, most így állok, mondja és körülmutat a lakásban, amely — most vesszük észre — nagyon hiányosan van butorozva.

— A többit eladtam — mondja szomorúan. Azután bediktálja az adatokat. Nagyon sokszor hallottuk aznap. Kereskedő volt, tönkrement. Családjával most butoraiból él. Eladogatja, amíg van mit. Ha nem akad keresete, májusban kiteszik a lakásából is.

A szemébe könny szökött, azután csendesen hozzá tette:

— De nagy az én bizodalمام az Örökkévalóban.

*

Azok pedig, akinek csak az fáj, hogy majdnem egy millió magyar zsidó közül néhányuk jól is megy a sora, ha velünk végigjárják a főváros nyomor-tanyáit, látták volna, hogy vannak zsidók — sokan — akik együtt nyomorognak keresztény felebarátaikkal és látták volna, hogy odalenn a néplélek mélyén nincs zsidógyűlölet, nincs csak mindent átfogó, szomorú nagy nyomor és a szenvedő emberek nagy, testvéri összetartása.

RADÓ ISTVÁN.

KÉPEK — ESEMÉNYEK

A jeruzsálemi osztrák-magyar kolelről

Írta: Donáth Vilmos.

Ha mi, chuc-leorecbebeli zsidók régi, jámbor megszokásból ott-hon vagy a templomban egy pár fillért dobunk a cedoko-per-selybe, jobbra csak úgy futólag és felületesen gondolunk arra, hogy nemes adományunk nagyon szűkös viszonyok között élő nagyjámbor talmudisták támogatására szolgál, akik egész életüket a szó szoros értelmében a tóra és a szent tanok tanulmányozásában töltik.

Csak nagyon kevesen tudják, miféle pontos és precíz ügykezelésen megy keresztül minden fillér, amíg nemes rendeltetési célját eléri.

Rég tudtunk azokon az időkhöz, amikor siettünk kitérni előle, valahányszor csak beszélni vagy pláne írni akart valaki a kolelről. Inkább az válnék előnyére a szent ügynek, ha magyarországi hit-

A jeruzsálemi osztrák-magyar posta.

(Löwy Sándor felv.)

A kolel küldöttei, felveszik a pénzküldeményeket. (Fent látható a héber felírás is.)

testvéreink minél behatóbban foglalkoznának az Erec

Jiszroelben élő magyar zsidók sorsával, mert ezzel elérnők, hogy azt a valóban nemes célt, amelyet cedoko-adományokkal szolgálunk, tökéletesen megismerjük és megnyugtató, jóakaratu bepillantást nyerjünk a Jeruzsálemben élő hittestvéreink organizációjába és hitéletébe.

Akinek, mint e sorok irójának, alkalma volt az utóbbi évtizedben négyszer beutazni Palesztinát, de úgy, hogy az ottani viszonyok beható tanulmányozásának időt és sok fáradságot is szentelt, az csak a legszebb, a szó szoros értelmében vett haladásról számolhat be. Haladás történt az ügyvezetés precizitásában, haladás abban, hogy úgy a kormány, mint a nem-zsidók, valamint a többi kolelek szemében sokat nőtt a mi kolelünk tekintélye, haladás az adományok méltó szétosztásában. Akármelyik európai pénzügyintézet és közigazgatási hatóság

A kolel pénztára.

(Löwy Sándor felv.)

Az ajtóban a samesszal.

tökéletesen meg lehetne elégedve, ha könyvei oly precízek volnának, ha minden olyan rendszeren, pontosan menne náluk, mint jeruzsálemi kolelünkénél. Ez annak köszönhető, hogy az ügyvezetés élén férfiak, ansé sém, óhává cedek, joré elokim, állanak, akik önzetlenül töltik be nagy és nemes hivatásukat.

A beérkező pénzek és egyéb küldemények precíz és pontos elintézésénél a kolelnek roppant nagy segítségére van az osztrák-magyar postahivatal, amely a legmegbízhatóbb összekötőszerv a monarchia zsidósága és a kolel között. Hasábokat írhatnak azokról a szinte humoros ügykezelésekről, amelyek a török postahivatalokban történnek, ahol a pénzküldemények néha egyáltalán nem, vagy csak elcsúszva érkeznek rendeltetési helyükre. Az osztrák postát a legtöbb kolel igénybe veszi és a postaigazgatóság előzékenységből héber felíratot alkalmazott helyiségeiben és az értesítéseket és a postai venyenyeket is héber nyelven készítette el.

A forgalom központjában tulajdonképpen a jaffai osztrák postahivatal áll, a monarchia és Palesztina között lebonyolódó forgalom itt összpontosul, amennyiben az „Osztrák Lloyd” hajóiról egyenesen ebbe, a szorosban a kikötő mellett levő postahivatalba adják le az érkező küldeményeket és innen küldik szét Jeruzsálembé, Reszach Tikvába, Rison l'Cionba, Haiffába és a többi városokba. A kolel részére érkező postát a samesz és egy-két bizalmi férfiú veszik át, amint azt az itt közölt eredeti fényképfelvételünkön láthatjuk.

Nem kevésbé érdekes a másik hivatalos helyiség sem, amelyet szintén képből közlünk. Ez az „Osztrák-magyar hitközség” kolelháznak pénztára. Itt történik a heti és havi segélyösszegek kiosztása és egyáltalán minden készpénzkifizetés. Minden centimet elkönyvelnek és ellenőriznek itt. Kifizetések csakis utalványokra történnek, amelyeket a pénztáron kívül még két *memuna* (felügyelő) is ellenjegyez.

A kolel helyiségei még bizony kicsinyek és jelentéktelenek, mert a befolyó összeget teljesen rendeltetési céljára használják fel és semmilyen más nélkülözhető kiadásokra nem fordítják. A pénztár ajtajában ott látják a kolel mesámesát, Eckstein urat, aki Vácról került oda.

Harmadik képünk egy alapítvány-ház belsejét mu-

(Löwy Sándor felv.)
Egy alapítványi (keren-kájemesz) ház belseje, a bennlakó családdal.

tatja a magyar kolónián. A kerem-kájemesz lakások ügyvezetése külön bizottságra van bízva.

Egyelőre ennyit.

Alkalomadtán még visszatérünk a jeruzsálemi magyar kolóniára és annak épülésére.

I M A.

Áldott legyen ősomnek sárga foltja,
E szent pecsét, mely lelkem megjelezte,
S mely most bennem ragyog, s úgy ontja
Sápadt fényét, mint két nagy, könnyes szem.

Áldott legyen az én békés türtsegem
Ez idegen és más hitű földön. A szent falak lehulltak,
Védtelen, meztelen állok és az égen
Más csillagok huznak el keletre.

Áldott legyen az én bus örökségem,
A könny, a vér és e folt, amely ragyog,
És jegyez: tépelt ősök tépelt magzatja vagyok.

Áldott legyen minden vallásom, minden irás,
E szent és ősi malaszt, mely lelkembe szállott,
Mint isteni kéztől hajtott kő, melynek sujtása is áldott.

SZÉKELY BÉLA.

Péter Schlemil árnyéka.

— Dr. Semarje Lewin előadása. —

A cionistáknak egyik kétségkívül legügyesebb és legképzettebb agitátora Semarje Lewin dr. Elsőrendű szónok, a szavai, a példalódzásai lenyűgözik hallgatóságát. Brilliáns koponya, abból az orosz-zsidó fajtából való, amelyik zseni — ile — a jesiván és bizonyára világhírű talmudtudóssá válik, ha tévutra nem tér, hanem jámbor és vallásos marad. Nem csoda, hogy a cionista központ őt küldi mindenhol, ahol nehéz pozíciókat kell megostromolni. Minálunk, ahol nemcsak az orthodox zsidóság, amely valláselvi okokból perhorreszkálja a cionizmust, hanem a nem orthodox közönség túlnyomó többsége is távol tartja magát a cionizmustól, — már másodszor próbálkoznak a cionisták az ő szónoki képességével megtörni a mozgalom iránt tanusított közönyt. Tavaly is itt volt, a múlt hónap 15-én másodszor szolt a Sándor-utcai régi képviselőház pódiumáról az elég szépszámu — leginkább cionista érzelmű — budapesti közönséghez. Régi, kedvenc és kipróbált hatásu témáját a „Péter Schlemil-szónoklatot” vette elő. De vajjon valóban az ő elméletét igazolja-e a Péter Schlemil eladott árnyéka? Hadd lássuk.

*

A híres, nagy litván népszónokok metódusával operált. Azok legelsőbben is elmondanak egy midrást. Lehetőleg valami csodás, furcsa, szimbólikus legendát, amelynek mélyéből csak homályosan, elmosódottan csillámlanak elő a bölcsesség fényes gyöngyszemei. Ők azután ezeket a gyöngyöket felszínre hozzák és pompás, kápráztató fényükben mutatják be a hallgatóságának. Vajjon nem hamis üvegyöngyöt hoztak-e fel? Igazán nem lehet kívánni, hogy a közönség mindig megtudja ezt különböztetni.

Lewin doktornak, aki dumaképviselő is volt, egy picit mégis derogál a midrás. Ő modernt és klasszikust keres. Éstálál. Chamisso, Péter Schlemil című művét. Kedves, furcsa, különleges és — szimbólikus ez is. Epp úgy fel lehet használni alapgonddal, akár egy szép midrást. El is kezd tehát és végig mondja, hogy milyen boldogtalan volt ez a szegény Péter Schlemil egész életén át, amért eladta az — árnyékát.

Hogy ki vette meg tőle? A nevét nem tudni. Valami komor, hallgatag, szikár ember, szürke köpönyegben. Der hagere Mann im grauen Gehrock. Azt mondotta Péter Schlemilnek, hogy roppant szép árnyéka van. Megvenné tőle, ha eladná. És nagyon jól megfizetné! Cserébe adna érte

egy bűvös erszényt, amelyből soha sem fogy ki az arany. A világ leggazdagabb, legdusabb emberévé tenné. Csak az árnyékát adja oda. Neki igen tetszik ez a szép árnyék, Schlemil pedig ugyis kevés hasznát látja. Mit is ér az embernek az árnyéka? Se sulya, se értéke. Minek az. Bátran odaadhatja.

És Schlemil mosolygott és odaadta. És elindult, zsebében a kifogyhatatlan erszénnyel és árnyék nélkül.

Istenem, mekkora boldogtalanságot hozott rá ez a vásár!

A városba érve, az első pár asszony, akivel szembe találkozott, csodálkozva és szánakozva csapta össze a kezét:

— Nézd, azt a szegény embert. Nincs, a boldogtalannak árnyéka.

Egy picit megdöbben szegény Schlemil. De aztán elmosolyodott. Ördögnek kell az árnyék. Elment a legelső szállodába és lakást bérelt. Ott észrevette, hogy az emberek folyton összesugtak a háta mögött:

— Itt megy. Ez az árnyéknélküli ember.

Egy csöppét már bántotta, de vállat vont.

Harmadnap azonban komolyabb kellemetlenség érte. Elébe állt a szállótulajdonos és egy kicsit akadozva, elfogultan ugyan, de azért határozottan azt mondotta:

— Uram, sajnálom... Ön igen jó... előkelő vendégem... de önnek nincs... árnyéka. Bocsson meg, de az én jönevű szállómban nem adhatok helyet olyan embereknek, akiknek nincs árnyékuk.

Szegény Schlemil a szállóból már egy kicsit szédülve került ki. Bódultságából egy pár feléje röpködő kódarab ébresztette fel. Haszontalan suhancok meghajigálták:

— Üsd!... Ez az!... Az árnyéktalan...

Jó pénzért két szolgát vett maga mellé. Pár nap múlva az egyik azzal állt eléje:

— Uram, szegény fickó vagyok, de mintsem árnyéknélküli urat szolgáljak, inkább éhen pusztulok.

És ott hagyta.

Fatális dolga volt nagyon. Egyedül nem is mert már az utcára kerülni. Legfeljebb éjszaka. Nappal legfeljebb csak az árnyékos oldalra. Ott senki sem vet árnyékot. Ha mégis át kellett vágnia a napos oldalra, furfangosan mindig a szolgája árnyékába illeszkedett bele, úgy hogy az emberek nem vették észre, hogy Schlemilnek nincs árnyéka.

Nagy bajában utolsót gondolt. Elment egy neves festőhöz.

— Uram, nem kérdezem mennyibe kerül, fessen nekem egy rendes és szép árnyékot.

A művész kinevette.

— Ilyen balgaságot se kértek még tőlem. Hisz árnyékot lehetetlen valakinek festeni. De megvallom, még akkor se festenék, ha tudnék. Olyan embernek, aki a saját hozzánőtt árnyékát el tudja veszíteni!... Nem!... Önre nem lehetne azt sem rábizni.

Szegény Schlemil elkerült az ismerősök szeme elől. Valami kis elrejtett völgybe költözött. És ott egy tisztos polgár leányát el akarta venni feleségül.

Az esküvő előtt feldult arccal áll elébe az após. — No hallja, maga is messze esett a becsületes emberek sorától. Szerencsémre még idejében észrevettem, hogy be akart csapni. Hisz magának, boldogtalan, nincs árnyéka! Az én lányomat olyan emberhez én nem adom.

Boldogtalanul vándorolt szegény Schlemil tovább. Az árnyéktalanság fátuma egész életén át üldözte. Valahol a sziriai partokon pihent meg utoljára.

*

Ennek az első pillanatra megmosolyogni való kedves és naiv mesének, Lewin doktor mély értelmű magyarázatot adott. A zsidó Péter Schlemil: a zsidóságot; az árnyéka: a zsidóság multját szimbolizálja. És finoman, érdekesítően kommentálja végig Chamisso kis történetét.

Milyen boldogtalan is az, aki azt hiszi, hogy árnyéka értéktelen és könnyelműen eladja pénzért, jólétért.

Szerencsétlen zsidó az, aki vagyonért a multját bocsájtja áruba.

A kikeresztelkedő zsidóra gondol.

Mi azt hisszük, hogy Semarje Lewin egy lépcsőfokot átugrott. Sokkal közelebb fekvő lett volna, ebből a mélyértelmű parabolából azt kihozni, hogy a vallását, a hitét, a régi, ősi hagyományokat ne adja el könnyelműen a zsidó, muló földi javakért. Sokkal inkább vonatkozik minden fázisában ez a mese arra az emberre, aki a vallási parancsokat, az isteni törvényeket tartja értéktelen árnyéknak, amelyiktől — ha az élet cserébe jólétet kínál ezért neki — a mai vallástalan zsidó roppant könnyen megváltik.

Erre kellett volna inkább rámutatni.

Állott volna olyan kifogástalanul ez a ruha a val-

lástalan zsidó, mint a kikeresztelkedett zsidó testére szabva.

Mert hiszen, ne csaljuk meg magunkat: hotelt is, szolgát is, feleséget is, ál-ösöket pingáló piktort is kap jó pénzért a kikeresztelkedő zsidó.

A valóságban ezen a földön nem is olyan nagy annak a Schlemilnek boldogtalansága, aki a keresztiségben Péter nevet és kifogyhatatlan aranyerszényt nyert.

Csak magasabb, tisztultabb vallás-erkölcsi szempontból lehet szánakozni azon a boldogtalan emberen, akinek nincs multja — árnyéka.

Ebből a nézőszögből pedig hamarabb meg lehet pillantani a vallástalan zsidót. A kikeresztelkedő zsidó csak utána következik a sorrendben.

Arról a zsidóról kellett volna tehát beszélnie Lewin dokornak, aki a tóra parancsait és szabványait, amelyek a zsidót mindennapi életében lépésről-lépésre árnyékként kísérik, nem adja el könnyelműen, értéktelen holmiként — az életnek.

Nagyon jól tudjuk, miért nem tette. Ő tisztára fajfi, nemzeti szempontból hive a zsidók zsidóságának. A vallásra, az ősi hitre ő mit sem ad.

Ezt az árnyékot ő róla is rég levágta már az a komor, szürke köpönyegű ember. És, sajnos, egy csepp sem érzi magát boldogtalanul így, árnyéktalanul...

BÖLCSEINK MONDÁSAIBÓL:

Kedvesebb előtted egy vékányi, ha az a tied, mint kilenc vékányi, ha az a felebarátodé... *

Amíg Abája asztala alatt csak csontokat szedgettek, jertek és falatozzatok kövér hust Raba asztalán. *

Vége annak a tésztnak, amelyre a pék már azt mondja, hogy rossz... *

Bizony nem jó annak a háznak, amelynek Napnyugatra nyílnak ablakai... *

Két ellenség, amelyik soha megbékülni nem tud: a harag és értelem. Ahol az egyik tanyázik, onnan szökik a másik. *

Nincsen csalfább a földnél; ellát gabonával, gyümölcsessel, hogy aztán testeddel hizlalja az ő férgét. *

A vagyon mindenkit egyaránt nyugtalanít. A gazdagot, mert az övé, a szegényt, mert a másé.

VANITAS VANITATUM!

— KOHELET NYOMÁN. —

Hiábavalóság e világon minden,
A mihez ingyen jutsz s a mit vásálsz kincsen,
Hiábavalóság;
Minden küzdés, szerzés, minden drága jószág,
Mind, a mit elérhetsz, testi, lelki jószág:
Hiábavalóság!

Avagy hogyha küzdesz, avagy hogyha fáradsz,
Hogy az arcod forró verejtéket áraszt
S vérzel ezer sebből:
Ha az alkotásnak szilaj vágya kerget
És szüntelen száguld te nyugtalan lelked:
Mi hasznod van ebből?

Nemzetségek jönnek, nemzetségek mennek,
A küzdők, a vivők mind, mind elpihennek
S nem térnek meg többé:
Minden, a mi él itt, sirja felé halad,
Sirja felé halad, csupán a föld marad,
Marad mindörökké!

Nézzétek a napot: biboros palástját
Reggel szétteríti, hogy szerteszét lássák,
S büszkén néz le rátok;
És ha Nyugat táján elnyugszik is este,
Másnap reggel ismét, biborszíne festve,
Keleten látjátok.

S a mint a nap fordul, a mint a nap mégyen,
Ákkép fognak a csillagok az égen,
Ugy forog az ég is,
A mely ezt az utat sokszor végiggróttá
Világteremtése, évezredek óta,
S forog mégis, mégis.

Avagy a folyóknak vizeit ha nézed:
Mintha üznék őket hatalmas igézet,
A tengerbe futnak;
És a tenger mégis soha meg nem telik,
És a forrásokhoz minden ő vizeik
Vissza-visszajutnak.

Mindezen dolgoknak mélységes mély nyitja
Egyedül az erős Teremtőnek titka,
Mely nem közös mással;
Föl nem foghatod azt gyarló földi észszel,
Bárha bételnék is te szemed nézéssel,
Te füled hallással.

A mi volt: ugyanaz, mi ezután léssen,
S a mi van: ugyanaz, a mi volt már régen;
Ákármerre indulj,
Ákármerre nézzél kutató elméddel,
Szemed azt az egyet látja szerteszéjjel:
A nap alatt nincs új!

S hogyha vagyon mégis, a miről azt mondják,
Kik elűtik könnyen a nézésnek gondját:
„Ez új dolog, lássad!”
Nem új az, nem új az, higgyétek el nékem,
Megvolt ugyanaz már mi előttünk, régen,
Az ő színe más csak!

Nincsen itt emléke, a mt elmúlt, annak,
Valamint azokról, a kik mostan vannak,
Emlékezet nem lész;
Minden meglévőnek pusztulás a sora:
Mint a sivatagban a tevének nyoma,
Elenyészik, elvész!

Én, a Prédikátor, Izráel királya,
Salamon: e néven Jisáj unokája,
Lantos Dávid sarja.
Hogy Jéruzsálemnek városában, itten,
Apámnak trónjára emelt a nagy Isten
Mindenható karja:

Adám én elmémet tudására annak,
Mik a magasságos egek alatt vannak
S itt e földön élnek;
Megvizsgálék mindent és elmémnek szárnya
Repült ernyedetlen — hasztalanság bárha! —
Északnak és Délnek.

S vizsgálódván ekkép: mindaz, a mit láttam,
Vala nagyon gazdag sok-sok busulásban!
E világ folyása
S a mi látható itt emberi elmének:
Mind nagy hasztalanság s lelkünk gyötrelmének
Buzogó forrása!

Mi fogatkozásink oly sűrűen állnak,
Mintha néznéd, mikor serényen kaszálnak,
A nagy, tüskés tarlót;
A mi egyenetlen, az egyenes nem lész.
Ki botor elméjű, okosat az nem tesz,
Gyarlók vagyunk, gyarlók!

Mondám én elmémben: Imé, nagygyá lettem!
Ki arathatná el vajjon én felettem
A bölcsesség díját?
Nagy Jéruzsálemben a kik fők valának,
Egy se szerze köztük oly tudást magának,
Bármí néven hívják!

És járton-járván a bölcsességnek útján,
Oltogatván szomjám tudományok kutján,
Nagy, sötét boruság
Szállt az én lelkemre, én szívemre mégis:
Haj, mert megismertem, hogy a bölcsesség is
Merő nyomorúság!

KOVÁCS ZOLTAN

KRÓNKA: SZOMBATTÓL-SZOMBATIG.

HIREK.

Az új osztályvezető. A kultusz-minisztérium azon osztályának élére, ahol a zsidó felekezeti ügyeket intézik, Balassa István dr. miniszteri osztálytanácsos távoztával, e napokban Csorba Ferenc dr. miniszteri tanácsos került. Csorba Ferenc dr., aki nagy műveltségű és széles tudású férfi, eddig a kultuszminisztérium kongrua ügyosztályát vezette, ahol mindig a legmesszebbmenő jóindulattal igyekezett orthodox lelkeszeink jogos igényeit lehetőleg kielégíteni és ha az nem mindig sikerült, nem az ő jóakarátán mulott, hanem azokon a roppant korlátolt összegeken, amelyek rendelkezésre állottak. Most ezt a kongrua ügyosztályt a felekezeti ügyosztállyal egyesítették és Csorba Ferenc dr-t kiszélesített hatáskörrel az egyesített két ügyosztály élére nevezték ki. Eddigi működéséből ítélve, reméljük, hogy ügyeinket új állásában is teljes pártatlansággal fogja intézni.

A vasárnap munkaszünet. Ebben a fontos napirenden levő kérdésben, amellyel Korein Dezső ur, első cikkünk illusztris írója, kimerítően foglalkozik, e hét hétfőjére tanácskozársra ült egybe az izraelita vasárnapi munkaszünet állandó bizottsága. A bizottság tanácskozásán, amelyet Schächter Jakab dr., a bizottság elnöke vezetett, részt vettek még Frankl Adolf, óbudai Freudiger Ábrahám, Korán Dezső, Grossberg Lipót, Diamant Jakab, a bizottság budapesti tagjai; a vidéki tagok közül főt. Fischer Bernát eperjesi főrabbi volt jelen. A tanácskozás folyamán behatóan foglalkoztak a veszedelemmel — amit a vasárnapi munkaszünet előadói tervezete értelmében, — amelyet nemrég hozzászólásvégett megküldöttek az összes illetékek testületének — a szombatot tartó hitű zsidóságot fenyegeti. Ez a tervezet általában mai formájában hagyja ugyan meg a 10 órai vasárnapi nyitvatartást, azonban a 11-és a azt mondja,

hogy ha valamelyik városban a kereskedők kétharmadrésze elhatározza a *teljes* vasárnapi munkaszünetet, akkor ezt az illetékes városi iparhatóság kötelezőnek mondhatja ki és 10 óráig se lehet majd nyitva tartani. A szombatot tartó zsidó kereskedők tehát — e paragrafus örökös veszedelmétől függve — a legnagyobb aggodalommal kísérik az új tervezetet és gyökerében veszélyeztetett egzisztenciájuk védelmére gondolnak. Mert anyagi romlásuk nélkül teljes lehetetlen, hogy péntek estétől hétfő reggelig csukva tarthassák üzleteiket. A bizottság behatóan foglalkozott a további teendőkel és Korein Dezső előadó, óbudai Freudiger Ábrahám, Grossberg Lipót és Fischer Bernát eperjesi főrabbi beható hozzászólása után azt határozta, hogy amíg egyrészt illetékes helyen már addig is lépések tétettek a tervezet e §-ának törlése iránt, a legközelebbi időben nagyobb deputációval keresi fel a szakminisztert, hogy feltárja előtte azokat a veszélyeket, amelyeket annak a tervezetnek esetleges törvényre emelkedése a hitű zsidó kereskedőkre jelentene. — Meg kell emlékeznünk arról az igen érdekes cikkről is, amelyet Schück Bernát temesvári orth. főrabbi ebben a kérdésben egy ottani lapban írt és amelyet Magyarország minden orthodox rabbijának megküldött, a legerőteljesebb akcióra szólítván fel benne kollegáit e kérdésben és a végén felkéri őket, hogy sabboszhagodókor mindnyájan erről a tárgyról is beszéljenek hiveiknek.

Jubileum. A bonyhádi orth. izr. elemi leányiskola tanítónőjét, Spitz Céliát, abból az alkalomból, hogy immár negyedszázad óta tölti be nemes hivatását a gyermeknevelés terén, e héten igen szép ünnepeltetésben részesítették. Az ünnepélyen, amelyen ott volt a társadalom színe-java, többen köszöntötték fel a jubiláns tanítónőt. Tanítványain, kartársain és Glattstein J. iskolaszéki elnökön kívül Szepessy Kálmán községi

főjegyző is mondott üdvözlő beszédet, amelyet az ünnepelel meleg szavakban köszönt meg.

A cionisták, akik régi sérelmüknek tartják, hogy az évek előtt beadott alapszabályaikat még mindig nem intézték el, e héten küldött-ségileg jelentek meg gróf Tisza István miniszterelnöknél és Sándor János belügyminiszternél és alapszabályaik jóváhagyását kérték.

Áttérés. Érdekes áttéresi eset hire jön Bécsből. Az ottani Lengyel-zsidó Szintársulat egy eddig is mindenki által zsidónak tartott tagja, aki azonban valójában keresztény volt, belépett Ábrahám szövetségébe. Jankunak hívják az illetőt és mint a neve is mutatja, román származású. Zsenge gyermekkorától kezdve zsidók között nevelkedett, jól beszél a zsargont, a hébert, és régi vágyát valószínűleg most meg, amikor nyíltan is belépett a zsidóság kebelébe.

HITKÖZSÉGI ÉLET.

Új népiskola. A nagysurányi orthodox hitközség 30.000 korona költséggel szép, tágas, modern népiskolát építtetett. A hitközség áldozatkészsége, különösen a mai nehéz pénzügyi viszonyokat tekintve, igazán csak dicséretet és elismerést érdemel. Különös érdemeket szerzett magának az iskola létrehozásában Ehrenfeld Dávid iskolaszéki elnök, aki fáradságot nem ismerve buzgólkodott azon, hogy a nagysurányi hitközség egy méltó népiskolát kapjon.

Hátszeg. Az itteni orthodox imagyegyesületben e napokban a vidéki tagok nagyszámu részvétele mellett egy szép széfer tórárt avattak fel. Ebből az alkalomból nagyobb gyűjtést rendeztek az újonnan építendő templom céljaira.

Nagyvárad. Szombaton az itteni orth. hitközség rabbi-jelölő bizottsága ülést tartott, amelyen azt határozták el, hogy a galantai, nagybányai és beledi főrabbihoz küldöttséget me-

nesztenek. A hét tagból álló küldöttség, Ullmann Sándor hitközségi elnök vezetése mellett, szerdán már utnak is indult. Ez, ugylátszik igen komoly lépés az itteni rabbiállás betöltése felé.

RABBIVÁLASZTÁS.

Arad. Az aradi orth. hitközség, az éveinek javakorában elhunyt nagy tudású és kiváló jámborságu Szofer Judának z. l. rabbiszékét, az ifjabb rabbi-generáció egyik igen kiváló és nagy-tehetségű tagjával, Schreiber Joachimmal, a budapesti orth. hitközség egyik alrabbijának, az országosan híres talmudtudósnak, Schreiber S. Jakabnak fiával töltötte be. Az új aradi főrabbi sok esztendőn keresztül tanult a pozsonyi jesiván, ahol tudása, a héber nyelvben való kiváló jártassága, nagyszerű szónoki képessége folytán, a rabbiiskola egyik legjelesebb növendékének tartott. Schreiber főrabbi, aki különben rokonságban áll az elhunyt főrabbi-val, ennek legidősebb leányát vette nőül és a beiktatás és az esküvő két egymásra következő napon ment végbe, az egész város zsidóságának megtisztelő részvétele mellett. Az új főrabbi-val hitközsége a legteljesebben meg van elégedve, a legnagyobb köztiszteltben és megbecsülésben van része és hitközsége bizalmának teljes birtokában, zavartalanul és ambícióval fejtheti ki nemes munkásságát, amiben hitközségének vezető tagjai — élükön Marton Miksa hitközségi elnökkel — a legnagyobb odaadással támogatják.

EGYLETI ÉLET.

Bécs. Az itteni *Tiferesz Bachurim*-egylet múlt hónapban tartotta rendes évi közgyűlését, amely bennünket magyar zsidókat is közelebről érint, amennyiben erre az alkalomra minden évben rendszeren egy magyar orthodox rabbit hív meg az egylet ünnepi szónokul. Ez évben Bineth M. szombathelyi főrabbit tisztelték meg kitüntető meghívással, aki szép és hatásos szónoklatot mondott.

A közgyűlésen Pinkas J. elnök beszámolt az egylet nemes tevékenységéről, amelyet a szép számu hallgatóközönség nagy figyelemmel hallgatott.

Budapest. A helybeli orthodox komaegylet most adta ki elszámolását múlt évi működésének eredményéről. Összesen 407 szegény beteg-ágyas asszonynak nyújtott természetbeni és pénzbeli segítséget 7200 korona összeg erejéig. Az egylet, amelynek agilis elnöke dr. Stern Simon, szegényebb embereknek — ha nem akad — komát állít és sajátjából rendez egy szerényebb szudét.

Nagykároly. Az itteni orthodox hitközségnek sikerült elérnie, hogy külön orthodox Chevra Kadisát létesíthetett, amelynek alapszabályait a kultuszminisztérium már jóvá is hagyta. A Szentegyletnek már száznál több tagja van.

HALÁLOZÁS.

Huszt. Grünwald Adolf itteni rabbi édesanyja, a boldogult huszti főrabbinak, Grünwald Mózesnek z. l. özvegye, az elmúlt héten váratlanul elhunyt. A nagy jámborságu cedékesz temetése pénteken, e hó 20-án ment végbe az egész város nagy részvétele mellett. Koporsója felett az elhunyt-nak fia emlékezett meg megkapó beszédben a boldogult nagy érdemeiről.

Olmütz. Tragikus körülmények között halt meg e héten Heim Leopold itteni főrabbi. Egy temetésnél funkcionált, mikor hirtelen szívéhez kapott, összerogyott és meghalt. Szívzhűdés ölte meg.

HYMEN.

Fischer Henrik, az eperjesi főrabbi fia, eljegyezte Stark Gizella kisaszszonyt, Stark Dávid tekintélyes bányai fakereskedő leányát.

GÖRÖGORSZÁG.

Janina. A város legszebb utcáját Nordau Miksáról, a Párisban élő magyar születésű kiváló zsidó íróról nevezték el.

PALESZTINA.

Tiberiasban bizottság alakult arra, hogy a nagy Maimonides sírját, valamint a szomszédságában levő Rabbi Jochanan ben Zakkaj és a Sné Luchoth Habrith szerzője (Seloh) sír-emlékét kőfallal vegyék körül és hogy a közelben a nagynevű Rabbam emléket megőrkítő intézményt létesítsenek.

Zsidó Népotthon Jeruzsalem-ben. Egy csikágói duszgazdag zsidó járt a napokban a Szentföldön és egy Jeruzsálemben fölépítendő zsidó Népotthon céljaira 25.000 frankot adományozott.

Sichem. A múlt héten a külföldi és azok nyomán a belföldi lapok is azt a hírt közölték, hogy *Sellin* osztrák palesztina kutató felfedezte a régi Sichem városát. Nyilvánvaló, hogy itt valami tévedésről van szó, mert Sichem városát már csak azért sem kellett felfedezni, mert el sem is veszett. Nablus név alatt ismeretes ez a város, amely szó — *novol*-ból származva — azért ragadt rajta, mert ott gyalázták meg Jakab ösátyánk leányát, Dinát. Más verzió szerint azért hívják *novol*-nak, mert székhelye egy néhány samaritanusnak, akik még ma is üzik a bálványimádás egy nemét. Még a múlt század felében is lakott ott egy 150 főnyi samaritanus család. De elveszni nem veszett el, az osztrák tudósnak tehát nem is kellett felfedezni.

ROMÁNIA.

Bojkott Romániában. Galíciai mintára most Romániában is megindult a bojkott-mozgalom a zsidók ellen. Jassyban röpcédulákat osztogatnak töméntelen mennyiségben, amelyekben felhivnak minden románt karkülönbség nélkül, hogy zsidóknál ne vásároljon. Azt a készséget, amelyet a román zsidók a romániai háborus veszedelmek alkalmával azal is tanusították, hogy önként tömegesen jelentkeztek katonáknak, így hálálják meg. A megígért egyen-

Ígusítás elmaradt még a kenyeret is kiakarják ütni az amugy is szegény zsidóság szájából.

Román igazságszolgáltatás. Két román paraszt ez év február havában meggyilkolt és kirabolt egy Rosenberg nevű zsidó utazót. Most volt ez ügyben Bukarestben az esküdszéki tárgyalás, ahol a védő olyan szépen izgatott a zsidóság ellen, hogy a derék esküdtek teljesen felmentették a rablógyilkosokat.

GALICIA.

A galíciai bojkott. A zsidóellenes agitáció, amely galíciai hittestvéreinknek gazdasági és kereskedelmi téren való teljes elnyomását célozza, egyre aggasztóbban terjed. A nép körében mindnagyobb tért hódít a mestersegesen szított gyűlölet és ha az tovább így tart, a galíciai zsidóság tekintélyes része koldusbothoz nyulhat. Ezen ugylátszik csak az segítene, ha egységes szervezetbe tömörülve védenék meg igazságtalanul veszélyeztetett létérdekeiket.

A galíciai zsidók nyomora. A most ülésező lemergi tartománygyűlésen dr. Askenázi képviselő hosszabb beszédben foglalkozott a galíciai zsidók egyre súlyosbodó helyzetével. Éles szavakkal támadta azta nemtörődömséget, amellyel a tartománygyűlés a zsidókérdést kezeli. A kereseti lehetőségek — ugymond — mind sivárabbak és ezer meg ezer zsidó család — a szó leg-szorosabb értelmében — éheznek. Beszéde végén indítványozza egy zsidó patronázs létesítését, amelynek a zsidónyomor enyhítése és új kereseti források teremtése lenne a feladata.

TÖRÖKORSZÁG.

Zsidó bíró a török államtanácsban. Mint Konstantinápolyból jelentik, a szultán kinevezte Zeki bey Altale bírót az államtanács tagjává. Ez az első eset, hogy a török államtanács tagjai közé zsidó is kerül. Zeki bey erősen zsidó érzésű férfi, aki — így remélik — magas pozíciójában hasznos szószólója lesz az ottomán zsidóság érdekeinek.

NÉMETORSZÁG.

Szombat a törvényszéken. Az Offenburgi törvényszék egy szigoruan hithű zsidót szombat délelőttre idézett be tárgyalásra. Ez, tekintettel a szombatra, a tárgyalás elhalasztását kérte. Az ügy a bádeni vallásügyi miniszterium elé került, ahonnan azonban azzal a megokolással utasították el, miszerint a szombat nem törvényesen elismert ünnep. Most az eset kapcsán mozgalom indult meg, hogy mellőzzék a zsidóknak szombati napra való beidézését.

OROSZORSZÁG.

A fastowi vérvádnak még mindig nincs vége. Az e célra Kiewből oda-küldött bizottság minden nap 20—25 tanut hallgat ki az ügyre vonatkozólag és bár eddig még senki sem tudott a zsidók ellen egyetlen terhelő bizonyítékot sem felhozni, a bizottság csak halad tovább tendenciózan a megkezdett hamis uton. Legutóbb a zsinagógába hatoltak be istentisztelet közben a bizottság tagjai, hogy keresztkérdésekkel a zsidókat vallomásra bírják. Oroszország ugylátszik nemcsak arra nem ad már semmit, hogy a világ szemében embertelennek és barbárnak lássék, hanem azt sem bánja, hogy ezekkel az örökös vérvádmesékkal nevétségessé válik.

Odessza rabbijai a napokban kiáltványt bocsátottak ki, amelyben a zsidó kántoroknak varietékben és hangversenyeken való föllépése ellen foglalnak állást. A héber liturgiai énekek illetően profanizálása és lealacsonyítása mindenképpen helytelenítendő eljárás és a jövőben az összes nyilvános előadásokon szereplő kántorokat állásuktól el fogják mozdítani.

Kiew — pogromváros. Nagymérvű zsidóellenes zavargások voltak e napokban Kiewben. A csöcselék, a melynek tulnyomó része diákokból állott, megrohanta a „Podol” nevű városrészt, amelyet tulnyomólag zsidók laknak, és néhány zsidót, akik nem tudtak elég gyorsan a huli-

gának elől elmenekülni, vasbotokkal véresre vertek. Ezenkívül több zsidó üzletét kifosztották és szétrömbölték, A — nagysokára — megérkező rendőrség aztán mégis csak szétkergette a fosztogató csöcseléket.

AFRIKA.

A marokkói zavargások utóhangjai. Az 1912-i marokkói zavargások alkalmával, amelyek ugyan tulajdonképpen a franciák ellen irányultak, leginkább mégis az ártatlan zsidók szenvedtek legtöbbet. Most a francia kamara hat millió frankot szavazott meg a lázadások áldozatainak. Ebből az összegből egy milliót adnak a zsidóknak. Ha elgondoljuk, hogy a más felekezetűeknek vesztésegei a zsidókéhoz arányitva elenyészően csekélyek, meg fogjuk érteni a francia zsidó sajtó fölháborodását, amellyel ezt az egyenlőtlen elbánást fogadta. Az elkeseredés annál inkább is jogos, mert tudvalevő, hogy Marokkóban a zsidóság tesz legtöbb szolgálatot Franciaországnak.

AMERIKA.

New-Yorki jelentések szerint az új szigorított bevándorlási bill az alsóbb fórumokat megjárva, most már a szenátus előtt fekszik. A javaslat szerint minden bevándorlónak legalább egy nyelvet — és a liberális felfogásnak sikerült keresztülvinnie, hogy a jiddis is ilyen egyenértékű nyelvnek tekintessék — szóban és írásban birnia kell. A törvényjavaslat mindenesetre megnehezíti az orosz zsidók bevándorlását és épen ezért sokan igyekeznek annak törvényre emelését megakadályozni, vagy legalább elodázní. Vigasztaló a javaslatnak az az emberséges passzusa, amely szerint kivételt képeznek az említett korlátozások alól azok, akik vallási üldözések következtében hagyták el hazájukat. Ez a rendelkezés egyenesen és világosan a zsidó bevándorlók javára történt. Wilson elnök, bár ugyan nem nagyon szimpatizál a javaslattal, azonban kétségtelen, hogy mégis alá fogja írni.

Zsidó küldöttség Roosevelt előtt. Délamerikai útjában Roosevelt, az Egyesült Államok exelnöke fogadta a buenos-ayresi zsidó hitközség küldöttségét, amelyet dr. F. Halfon főrabbi vezetett elébe. A küldöttség szónoka művészi kivitelű aranyplakettet nyújtott át a filozemita érzelmeiről ismert Rooseveltnek, aki válaszában hangsúlyozta, hogy a zsidók iránt mindig különös rokonszenvvel viseltetett. Megemlékezett nagyszámu zsidó barátairól, Oskar Straussról, aki minisztere is volt, katonáiról, akik között — amint mondotta — nem egy zsidó hitű tüntette már ki magát bátorságával.

BEKÜLDETETT.

E rovatban közöltékért a felelősség a beküldőt terheli.

Tisztelt Szerkesztőség!

A pestujhelyi szentegyletről az Egyenlőség azt írta, hogy mert keveselte a kórház által kiutalványozott díjat, inkább megengedte, hogy egy elhalt zsidó munkást a keresztény temetőben temessenek el. Sőt azt mondja, hogy több ilyen esetről tud.

Erre vonatkozólag legyen szabad elmondanom a való tényállást, amelyből kitűnik, hogy a dolog nem úgy történt, ahogy azt a szóban levő lap beállítja.

A pestujhelyi munkás-kórházban m. é. december 27-én halt meg Mautner Lipót zsidó vallásu munkás, aki éveken át keresztény nővel vadházasságban élt. Ez a nő eljött a szentegylet vezetőjéhez a kórháznak utalványával, mely az ő nevére volt kiállitva azon záradékkal, hogy az összeget a betegsegélyző pénztárnál felveheti, ha igazolja, hogy az elhunytak törvényes felesége volt. Miután a szentegylet a házasság igazolására nem vállalkozhatott, az utalványt természetesen el nem fogadhatta. Más utalványt kért, de azért a sirt megásatta, a koporsót és halotti ruhákat elkészíttette. — A kórház gondnokja azonban, ki szociáldemokrata létere talán elvből ellenzi az egyházi szertartásokat, az utalvány visszautasítását az egyházi temetés megtagadásának minősítette — és felszólította a község előljáróságát, hogy a teme-

tésről hatósági uton gondoskodjék. Ez utóbbi — anélkül, hogy a szentegyletnek vagy hozzám kérdést intézett volna — talán attól való félelmében, hogy a szentegylet, ha hatósági kényszer mellett temetniök kell, nem teljesíti a temető vételénélvállalt fizetést, vagy talán csak járatlanságból, a halott részére a köztemető keresztény részében utalt ki sírhelyet és a kórház temetkezési vállalkozója, miután állítólag zsidó közegeivel a halottat zsidó szokás szerint mosatta és öltöztette, azt a kiutalt sírhelybe eltemette. Mindezt oly gyorsasággal, hogy a szentegylet emberei, mikor a temetés rendezése végett a kórházba jöttek, már csak a történekről értesültek. Az eset érthető mebotránkozást keltett és mikor néhány nap mulva én is értesültem róla, kieszközöltem a szentegylet egyhangu határozatát, hogy a halottat saját költségén exhumáltatja és átviteti a zsidó temetőbe. Ivánka váci főszolgabíró ur az exhumálásra kérelmem alapján azonnal megadta az engedélyt és február 5-én, tehát alig 5 héttel az eset után az exhumálás és a zsidó temetőbe való eltemetés már meg is történt. Az eljárás a szentegyletnek több mint 100 korona kiadást okozott.

Ez a tényállás. Nem történt több eset és nem a költséget keveselte a szentegylet, ahogy azt az E—g írja.

Persze orthodox hitközségről lévén szó, nem volt olyan nagyon fontos a lapnak a valódi tényállás felderítése.

Duschinsky Mihály
rákospalotai főrabbi.

Nyilatkozat.

„A magyarországi zsidóság teendői” cím alatt utóbbi hetekben „Liebermann S. Sándor hitközségi tanító és jegyző” tollából röpirat jelent meg. Habár szerző igen okosan és helyesen teszi, hogy a címlapon nem tünteti fel működési helyét, mivel-hogy maga is igen jól érezte, hogy neki, mint a sárospataki orthodox izr. hitközség tanítója és jegyzőjének nem illik oly dolgokért sikra szállni, melyekkel a sárospataki orthodox izr. hitközség legtavolabbról sem azonosítja magát és melyekre vonatkozólag a sárospataki orthodox izr. hitközség sértőnek tarthatja magára

nézve azt, hogy bárki is az ő lobogója alatt küzdjön értük; tehát annak dacára, hogy talán formaliter ok nem forog fenn arra nézve, hogy én hivatalos állásomnál fogva ezen néhány oldalnyi röpirattal specialiter foglalkoztam, a *vehejszem nekijim* elve következtében mégis kötelességemnek tartom leghatározottabb formában kijelenteni, hogy „Liebermann S. Sándor hitközségi tanító és jegyző” urnak említett röpiratában kifejezésre juttatott elveiért a helybeli orthodox izr. hitközséget semmi néven illetendő felelősség nem terheli, azokat ő nem mint a *sárospataki* hitközség, hanem mint valamely *névtelen* hitközség tanítója és jegyzője hirdetheti és terjesztheti.

Ami a röpirat tartalmát illeti, ugy fölösleges annak bővebb méltatása. Aki csak egy futólagos pillantást vet is a röpirat végén közölt szerzereti tervezet 10 pontjára, az rögtön tisztában van azzal, hogy szerző számára az idevágó kérdések komplexuma, valamint a vonatkozó irodalom teljesen terra incognita. Így tehát csak sajnálni való az, hogy szerző, aki máskülönben egészen derék, jovialis, fiatal ember, oly térre lépett, ahol az ő ambiciózus szárnypróbálgatásait legjobb akarattal sem lehet komolyan venni.

Igy tehát szerzőnek ama jámbor kívánsága is, mely legjobban áruja el tájékoztatlanságát és avatatlanságát a valláspolitikai terén, mert hiszen ország-világ tudja, hogy nemcsak az orthodoxia sujtja anathémával a pesti neolog rabbi szemináriumot, hanem a konservativebb statusquo rabbi is *Bész-váád leminusz*-nak vallják azt, így tehát szerzőnek ama óhaja is, hogy a „rabbiszerv megmarad a mai szervezetében stb. stb.” csak az elnézés mosolyát képes fakasztani a beavatottaknál. Szerző maga sem volt tisztában szavai valódi értelmével.

Legvégül pedig szerzőnek azt az atyai jó tanácsot adjuk, hogy a jövődében egy törekvő fiatal embernél mindenesetre dicséretreméltó ambicióját oly téren iparkodjék áldásosan gyümölcsöztetni, ahol örömet és meglepetést fog azzal szerezni a *sárospataki* orthodox hitközségnek is, s ahol pedagogiai diadalok borostyánkoszoruja fog várakozni rája. „A magyarországi zsidóság teendői”-t pedig méltóztassék neki azokra hagyni, kik állásuknál és tanulmányaiknál fogva talán mégis értenek ama teendők elvégzéséhez.

Sárospatakon, 1914. március 23.

Fischer Fülöp, főrabbi.

TÁRCA

Jó hír az irodában.

Irtá: Szász Menyhért.

És, hogy a január közeledett, a Kardos cég alkalmazottai, talán kivétel nélkül, mind arra törekedtek, hogy minél korábban jöjjenek és minél későbbben menjenek az irodából. Már napirendre került a javítások dolga. Találgattak. Ez ennyit fog kapni. Az ennyit. Az idő, mint sebzett madár, csak nehezen vánszorgott. A munka sok volt. Az izgalom nagy. Roth, a kedves, törtető, alamuszi Roth, önök ismerik, mert minden irodában van egy ilyen örökké dolgozó, munkára éhes, szükmellű, kitűnő könyvelő, Roth, egy reggel így szól:

— Most már mindjárt itt a január. A portás ma köszönt. Jön az újév. A remuneráció. Ma nekem is köszönt a portás. Tizenegy és fél hónapig sosem köszön. De az utolsó napokon, igen. Aztán jön az újév. Azt fogja mondani:

— Boldog új évet, Roth ur — és a kezét nyújtja, amibe én belesusztatom a koronát, de úgy, mintha kezét fognék vele. Aztán megrázom és mondom: — minden jót Nagy ur, minden jót... Én ezt úgy csinálom, mert nem is állna jól az, ha például ezt mondanám, ha úgy mondanám, mint Nepomuk ur szokta:

— Itt van magának Nagy egy korona és ha keresnek, hát telefonáljon fel.

— Én csak Roth vagyok — folytatta — akiről majd megint megfélemedeznek, aki remél, egy évig remél és reszket azért a pénzért, mely arculveri... Hát van nekem új évem? — Nincs semmim, csak azt tudom, hogy ha a portás rámpislog, mintha bakter intene lámpásával: — állomás következik... A gép megáll, lélekkzik egyet, azután megy tovább.

— Na... na... — mondta Krausz bácsi, a legöregebb — maga Roth ur úgy beszél, mintha haragudna. Mondtam már magának, nálunk nem beszél az ember. Csak hallgat. Hallgat. A Kardos cég a legjobb cég, a legelső cég, itt nem beszél az ember.

Azután hallgattak. A szobában ült még egy sápadt, fiatal ember. A Schatz. Mind között a legfiatalabb, de talán a legképzettebb. Hosszu haja volt és irodalmi kávéházakba járt. Az akkor divatos írók stílusában beszélt. És verseket írt. Szegény, beteg ember volt a Schatz, én ismertem, engedjék meg, de tévedett, mikor azt hitte, hogy az élet, az irodalom, nem élt volna meg akkor is, ha például ő — nincs. Mondom, Schatz is megszólalt:

— Az ember hallgat. Szép, láthatatlan aranylakat

legyen a száján. Krausz bácsinak igaza van. Az ember hallgat, mert könnyen kidobhatják. Én nem azért hallgatok, mintha félnék, hanem mert különben is csendes természet vagyok. Befelé érzek. Befelé nézek. Nekem az iroda nem kenyérré kell, mert annál már sokkal nagyobb ember vagyok, semhogy éhen engedjenek veszni. Nekem az iroda a stílus kedvéért kell. Mint ahogy a stílus kedvéért kell Thomas Mann Tristánjának a szanatorium.

— Ez nekünk magas — mondta a negyedik ember a szobában, valamikor falusi fűszeres, most napidíjas, mint az egyik főtisztviselő apósa — nekünk ez magas. Én tudom, hogy mi a Mózes öt könyve, és ez a fontos. Az az ur, akit maga említ, valószínűleg szintén olyan hóbertos, mint maga és ha csak a szanatóriumot irigylitőle, hát azt megkaphatja, ha még egy évig olyan tempóban lumpol, mint azt meséli... Schatz ur, Schatz ur, magából nem lesz öreg zsidó. Én mondom, a maga öreg barátja, akit maga olyan jól lerajzolt tentával, csak ne tudja meg a főnök ur, jajj, csak ne tudja meg.

— Szóval már tudja — csapott öklével az asztalra Schatz — szóval már tudja. Tehát ne lepődjek meg majd... ha... ha... Öreg ur... jól van.

— Nem — szólt reszketve az öreg — én nem szóltam. Én nem vagyok mőszer. A vejem látta a rajzot... Talán ő beszélt róla... én nem. Én nem... Pardon... Kikérem... Pardon.

— Az embernek a kezén is aranylakat legyen — szólt nevetve Roth — vagy bilincs. Amit akar. Maga sokoldalú ember Schatz, rajzolni is tud, bilincset a kezére. Most újév előtt mindenbe belekapaszkodnak. Hangulatot akarnak csinálni ellenünk, hogy jogosan adhassanak kis javítást... Hangulat. De én nem ugrom bele. Én tünök. Tünök. Mosolygok. Nem fognak belémkötni. A Rothnak van esze... Csak nem tudom, hogy mi lesz, ha még sem kapok javítást. Mi lesz? — Megüt a guta!

— Nem — szólt közbe Schatz — ilyen sovány, kiszáradt embert nem üt meg a guta. A guta a kövér bankárokból üt. Az ilyen sovány embernek legfeljebb megszakad a szíve. Elszakad a lélekhurja. Belevérzik. Belevérzik.

— Hát belevérem — folytatta Roth — belevérem. Önöknek elmondhatom. Nőszülni akarok. Harminc éves vagyok és olyan fáradt, olyan fáradt. Az anyám ismeri a leányt. Tetszik, de mégsem szívesen egyeznek bele. Otthon is kell az a kilencven forint, amit keresek. Most száz lesz, ha az Isten is úgy akarja.

— Ha Kardos ur is úgy akarja — szólt Krausz bácsi.

— Igen — folytatta Roth — ha az Isten is úgy akarja. Száz lesz. Nekem. Rothnak. És megnősülök. Kispesztén fogunk lakni. Lehet parcellázni. Kertje, felesége és gyermeke lesz a Rothnak.

— Igen. Mert mindenki boldog lesz egyszer. És minél később lesz valaki boldog, annál jobban meg-

becsüli azt. Én érvényesülni fogok. Itt akarok karriert csinálni, hogy két embernek a szemébe nézzek, a Nepomuk urnak és jó barátjának a Hervaynak. Százszor hallottam tőlük: — zsidó... zsidó... De nem tehettem semmit, mert akármilyen gyűlölettel is mondták, nem lehet ez sértés. De majd a szemükbe nézek. Egyszer.

Roth szeméből egy könnyecsepp esett a főkönyvre, Gyorsan leitatta. Azután Schatzra nézett, hogy az látta-e. Így szólt:

— Maga Schatz ur, maga művészféle, beszélni tud, mindent tud, maga mit szólt volna akkor?

— Én?... Én ezt mondtam volna: — Ember-testvérem, az én vérem melegebb, az én karom erősebb, az én szenvedésem több. Én vagyok a különb... Igaz, én nem bocsájtok meg semmit, de mindent elfelejték. Bennem milliók bánata sir és szemem könnytől lobog. Engem milliók átka kísér, de nem fog rajtam semmi, engem ütnek, de ez csak erősebbé tesz. Mégis én vagyok a különb, Nepomuk és Hervay jó kollegáim, Én?... Én ezt mondtam volna, Roth ur.

Dolgozni kezdtek. A szobán néha átment valaki. A szomszéd szobákból beszéd hallatszott. A harmadik szobából bejött egy kollega és ujjongva mondta:

— Jó hír, uraim. Jó hír. A főnök ur kegyesen megengedte, hogy január elsején bejöhetünk gratulálni. És ha a főnök ur megengedte — ez az első eset — akkor jó javítás lesz. Amit érdemes lesz megköszönni. Így következtetek. Ő szereti a boldog arcokat látni. Más évben nem szabadott bejönni január elsején, nem is volt jó javítás. Mindenkiel kezét fog, aki jót kíván neki. Mindenki beszélhet. Joga van. Egy kis Mátyás király a főnök ur.

Szólt a hírvivő és tovább rohant. Kihallatszott a másik szobából a hangja:

— Jó hír uraim az irodában.

A szobában újra megindult a beszéd. Krausz bácsi azt mondta:

— Holnap egész biztosan megkapjuk a fizetés-javítási leveleket. Holnapután újév... Ügylátszik sikerül.

— Úraim — szólt Schatz — legyünk elégánsak. Állapodjunk meg abban, hogy bármilyen lesz is a javítás, csak mosolyogni fogunk. Egy keserű tekintet sem... Csak mosolyogni.

Ezt elfogadták az urak, azután mentek haza ebédelni. Mindenki a maga útján. Az előkelő Nepomuk és Hervay a Váci-utca felé mentek.

— Te — mondta Nepomuk — kissé kellemetlen az, hogy az öreg az idén, január elsején mindenkiel szóba-áll. Az ilyen Roth féle alakok, akiknek alkalmuk nyílik a beszédre, visszaadhatják a kölcsönt. A Roth-ügyből baj lesz. Rámfogják majd: — antiszemita... Ez kellemetlen. Kardos ismeri a családomat... és... és... be kell vallanom... kellemetlen... én is zsidó vagyok.

— Te is? — rionda hirtelen Hervay — mert én is... igen... én is zsidó vagyok.

Egymásra néztek. Vértörős, zavarodott arccal. Aztán az ügyes Nepomuk, ki otthon volt már, kezét fogott Hervayval és gunyosan szólt:

— Kérlek... az egész világ zsidó... az egész világ... Aztán eltűnt a kapu alatt.

... Másnap délben a hivatalnok urak megkapták a fizetésjavítási leveleket. Abban a szobában, ahol Roth ült, mindnyájan öt forint javítást kaptak. Csak Schatz nem. Ő nem kapott semmit.

Roth hallgatott. Öröké siró szemei messzi városokba néztek. Hollandia — gondolta magában — Hollandia, Amsterdam, onnan kellett volna kiindulnom.

Krausz bácsi Schatz felé fordult:

— Na Schatz, mennyi?

— Semmi.

— Ne mondja!

— Semmi.

Hallgattak. Schatz a negyedik felé fordult, akivel már tegnap veszekedett:

— Ezt magának köszönhetem.

— Pardon — mondta az öreg — ezt kikérem... pardon...

Nevettek. Schatz odament az ablakhoz és kinézett az utcára. Csönd lett. Csak később szólt az öreg Krausz, utánozva Schatz nyugodt és halk beszédjét,

— És akár milyen lesz a javítás, csak mosolyogni, uraim, csak mosolyogni. Nemde, Schatz ur?

Schatz feléje fordult:

— Hát nem látta — szólt eltorzult arccal — én most is mosolygom... mindjárt mosolyogtam... mit nekem az iroda... nekem az iroda... csak a stílus kedvéért kell, mint Thomas Mann Tristánjának a szanatorium... mondtam már... és ha mosolygom is, de azért fáj, mért fájni fog az anyámnak. És nekem egy szívem van az anyámmal... Holnap én nem jövök be gratulálni.

— Pedig jó hír volt — szólt Krausz ur — hogy holnap mindenki mehet gratulálni.

... Lassan dolgozni kezdtek. Rothnak eszébe jutott még egyszer Amsterdam, egy kis kereskedelmi hajó, aztán egy kis parcellázott telek Kispesztén — és fontolgatta magában, hogy mi lenne jobb?...

Aztán ment minden a maga útján. Örült gyorsan szalad az év, csak január felé vánszorgott lassan, mint sebzett madár. Aztán egy reggel Roth, a kedves, törtető, alamuszi Roth, önök ismerik, mert minden irodában van egy ilyen örökké dolgozó, munkára éhes, szükmellű, kitűnő könyvelő, Roth egy reggel így szólt:

— A portás ma köszönt. Most már mindjárt itt az újév.

REGÉNY.

Fényes arc.

Irtó: Székula Jenő.

(2)

Amig szomorú, nagy néma csendben egy beduin lovassapat vonult fel a széles és hófehér uton, az iszlám alapítójának fenyegető szavai csengenek a fülemben.

— Harcolni fogok azok ellen, akik hátat fordítottak a prófétának.

Haragja a zsidók ellen irányult elsősorban, akiknek a tanítványa volt s akiknek vendégszeretét rut hálálansággal fizette vissza. Irtó háborukat viselt ellenük, s városaikat a föld színével tette egyenlővé. Csak miután a hatalmas és kardforgató zsidó törzsek ellentállását és erejét megtörte, mert a többi arab népcsaládokkal, majd Szíriával is harcba szállani, hogy később diadalmenetben vonulhasson be Mekkába, ahonnan kiűldözte a bálványokat, s amely a székhelye lett.

*

Már nincs meg a bankárok utcája Medinában, a nagy piac, ahol Indiából, Perzsiából és az ázsiai titokzatos területekről megtért kereskedők cserélték be váltóikat. Hiányzik az ó világ egyik legnagyobb zsidó iskolája is a jathribi Medresz. Nincs meg az a diadalmi oszlop sem, amelyre, római mintára, a jemeni zsidó király győzelmei voltak felsorolva, héber betűkkel és arab szöveggel. Ama hőselkü, vad, de Istenfélő királyé, aki midőn az etiópiaiak és Bizánc ellen vívott keserves hadjáratát elvesztette, — hogy utolsó lovassága is a homokpusztán pusztult el, — magas szikláról — lőháton a tengerbe ugrott, hogy inkább a hullámok között lelje a sirját, mintsem ellenséges kézbe kerüljön. A nagy talmudtudósok hírére elnyelte a homok, a milyen Ibn Szálám volt, aki Abdallah fiával vitázott egykor. A költők és énekesek, akiknek dalai szárnyaló utra keltek, sziklák oldalába épített városokon és vályogból gyurt kurd falvakon keresztül, a tengerekig. A harcosok és a hadvezérek, a királyok és a főemberek, a tanítók, akik a nagyrahivatott arab népbe beleoltották a tudás és az egyistenimádat első fuvalmaikat, az írás szavai szerint, amely így hangzott: ti vagytok a világnak a világosságai. Oly népek közé vetette őket a sorsuk, akik nomád életet éltek, a fogékony és éber szellemük dacára, írni és olvasni sem tudtak: s az első betű, amely szemük előtt megnyílt, a négyzögletes héber írásjegy volt.

Bár a kardforgatástól sem riadtak vissza. Vad és félelmetes vidékeken laktak, ahol a törzsek között örökös háborúk dúltak, s ahol a békét és a nyugalmat nem biztosította más, csak a fegyver. Észak-Arábiában s a Mekka felé vezető vándoruton ma nincs bizton-

ságban az utazó, a lovas kurd csapatok portyázó rabló-kirándulásai miatt. A vásárosokat és a karavánokat napjainkban is katonasság kíséri a félelmetes homok-tengeren keresztül. Hogy rajtuk ne törhessenek a rablók, akik mindig készen állanak arra, hogy az utasokat megsarcolják és megrabolják. S abban az időben még félelmetesebbek voltak a viszonyok. Ami természetes is. Ezerhétszáz év mulott el azóta.

De a zsidók eme vad és fenyegető környezetben is megállották a helyüket. Jellemük és bátorságuk a nagy felszívó és áthasonló képességeiknél fogva, hozzásimult az arab homokpuszták mámoros szilajságához. Ez természetes is. A zéloták-ivadékaiból lettek többnyire, ama hős és hagyományos elszántságu fajtából, amely diadalmasan szemben állott a római légiókkal. Őseik Jeruzsálem kapui előtt forgattak fegyvert, a cédrus-fák völgye az ő hekatombájukat emelte nagyra, s Titusz diadalive, az ő nagyszerű bátorságuk és szívorsvasztó pusztulásuk emlékét hordozza mindj a mai napig. Nem akartak római szolgaságban élni, kivándoroltak tehát a keleti homokpuszták felé, amely megfelelt nyílt, szabad, bátor és uralomra szokott életmódjuknak.

Nem lehet ezen csodálkozni sem. A harcos és bátor törzsek között függetlenségüket csak úgy tudták megerősíteni, ha készen állottak arra, hogy mindig háborúba szálljanak. Diplomáciai ügyességük, hadban való jártasságuk, szerencsésük és szellemi felsőbbségük, hosszú időn keresztül érvényesült is, — s volt egy kor, — bár rövid ideig tartott, — mikor a jemeni zsidó király uralkodott egész Arábia fölött, s oly erősnek érezte magát, hogy keztyűt dobott a hatalmas és világra szóló Bizáncnak is. De uralkodása tragikus véget ért, s utána rövid idő múlva elkövetkezett az arabiai zsidótelepek menthetetlen pusztulása is. (Folyt. köv.)

Tudósításokat mindenkitől köszönettel veszünk. Kívánatra küldünk tudósítói igazolványt. Különösen a hitközségi jegyzőket és titkárokat kérjük, hogy minden a nyilvánosságot érdeklő zsidó eseményről lapunkat azonnal értesítsék. A fontosabb esetekről és személyekről lehetőleg képeket is kérünk.

Többeknek. Azért a sok jókívánságért és szeretetteljes üdvözlésért, amellyel lapunk első száma után bennünket felkerestek, fogadják ezuton hálás köszönetünket. A buzdításokat örömmel fogadtuk és teljes erőnkben rajta leszünk, hogy az előlegezett bizalmat teljes mértékben továbbra is kiérdemeljük. Bizunk benne, hogy az önök támogatásával a Hitort a magyar orthodox zsidóság erős és hathatós szószólójává sikerül fejlesztenünk.

T. V. A bo'd. gaón arcképét is, a tudósítást is köszönjük. Az egyiket — amint látja — fel is használtuk, a másikra is mihamar sor kerül. Az igazolványt elküldjük, csak kérjük továbbra is szíves tudósításait.

S. D., Kolozsvár. Szíveskedjék beküldeni. Felhasználjuk.

Jakob Schlesinger

Orth. כשר Restaurant

(Chef selber Koch.)

Restaurant-Küche unter persönlicher Leitung.

Budapest, Váci-körút 19. sz.

TELEFON 18-76
KOHNS
ARNOLD

SIRKÖRAKTÁRA

Budapest, VII, Károly-körút 15

Szombaton és ünnepnapon zárva. — Nagy raktár olcsó, művészi kivitelű siremlékekben. — Tervek és költségvetések díjmentesen. — Javitási munkák a temetőben.

ORTH. כשר

TAUBER
ADOLF

VENDÉGLŐJE

BUDAPEST, VII., ROMBACH-UTCA 16. SZÁM.

Jutányos áron vállalok lakodalmakat! Referenciákkal főt. REICH KOPPEL kir. tan. fő-rabbi ur szolgál.

Magyarországnak legnagyobb
CEILON TEA BEHOZATALAGLÜCK ÉS TAUBER
CÉGNÉL BUDAPEST, LÁZAR-UTCA 8.

Kaphatók csomagokban és ládákban. — Specialitások virágteákban. — Vizszentelárusítóknak legmagasabb engedmény. Külön figyelembe ajánljuk Sel Peszach teánkat! A legmegbízhatóbb orth. referenciákkal szolgálhatunk.

Orth. כשר cukrászda

Telefon: 105—79.

Budapest, VII., Dob-utca 22

Friedmann Salamon

Ünnepi alkalmakra és paszitákra specialitások készítenek.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek

Husvétii fűszerárúk, kokuszszir,

של פסח

valamint legfinomabb csokoládé, cacao, tea, cukorkák, lekvár, barackíz, burgonyaliszt, ecetsav, bor és szilvórium legmegbízhatóbb beszerzési forrása:

TELEFON
126-72.

Schlanger H. Bertalan

Budapest, VI., Szerecsen-utca 15. szám

Referenciákat a budapesti orthodox főrabbi ur nyújt.

כשר של פסח בחכשר גמור
Fűszerárúk, asztali- és pecsenyeborok, szilvórium, bortörköly, borovicska és Palesztina-Cognac; legfinomabb orosz tea, málnaszörp, befőttek, szalámi, huscsemege és kolbászárúk

BEBENWURZL SÁMUEL
Budapest, VI, Laudon-u. 4.
Telefon-szám: 84—29.

כשר של פסח

Fűszer és kokuszszir,

növényfaj. Kitűnő fajborok nagyban és kicsinyben, a legolcsóbb napiár mellett. Referenciákkal a bpesti orthodox rabbiság szolgál. Megbízható és legolcsóbb bevásárlási forrás! Friss vaj és mindenféle sajtok כשר egész éven át.

Ezelőtt Roth A. és Fia
Fischl Mór Budapest, VII., Dob-u, 34

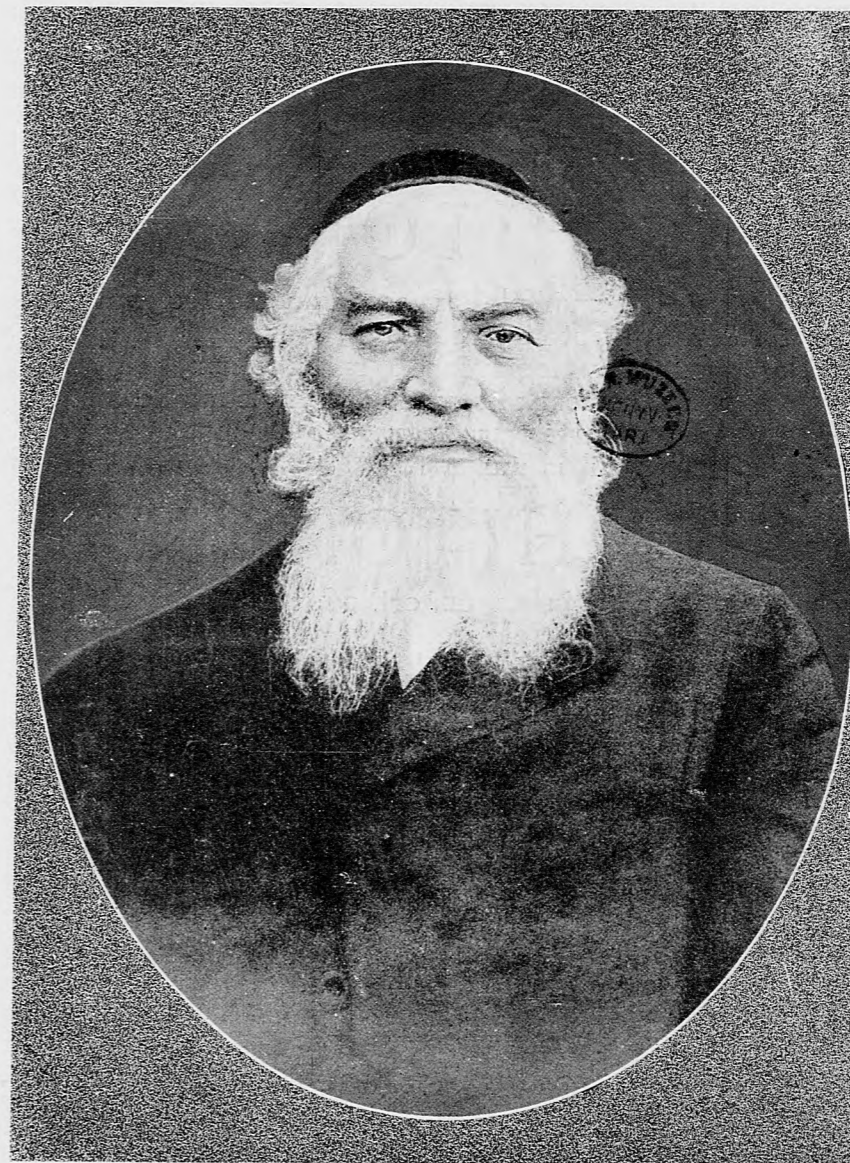
HUSVÉTI CUKOR

A közeledő peszach ünnepekre ajánljuk a bonyhádi és lőrinci orth. rabbinusok ellenőrzése mellett készült husvéti gyártmányainkat, mint kocka és liszt-cukrot, ládákban és dobozokban, pilé cukrot zsákokban, valamint söveg-cukrot

SELYPI CUKORGYÁR R.-T.
KÖZ-
PONTI
IRODA **BUDAPEST, V, ZOLTÁN-Ú. 8.**

„Jókai” és Löbl Mór nyomda egyes. rt. Budapest.

HITŐR

FUCHS MÓR Z. L., A NAGYVÁRADI HITKÖZSÉG BOLDOGULT FŐRABBIJA
(A HALÁLA ÓTA ÜRESEDÉSBEN LEVŐ RABBIÁLLÁST MOST KÉSZÜL BETÖLTETNI A HITKÖZSÉG)

I. ÉVFOLYAM, 3-4. SZÁM

EGYES SZÁM ÁRA 40 FILLÉR.